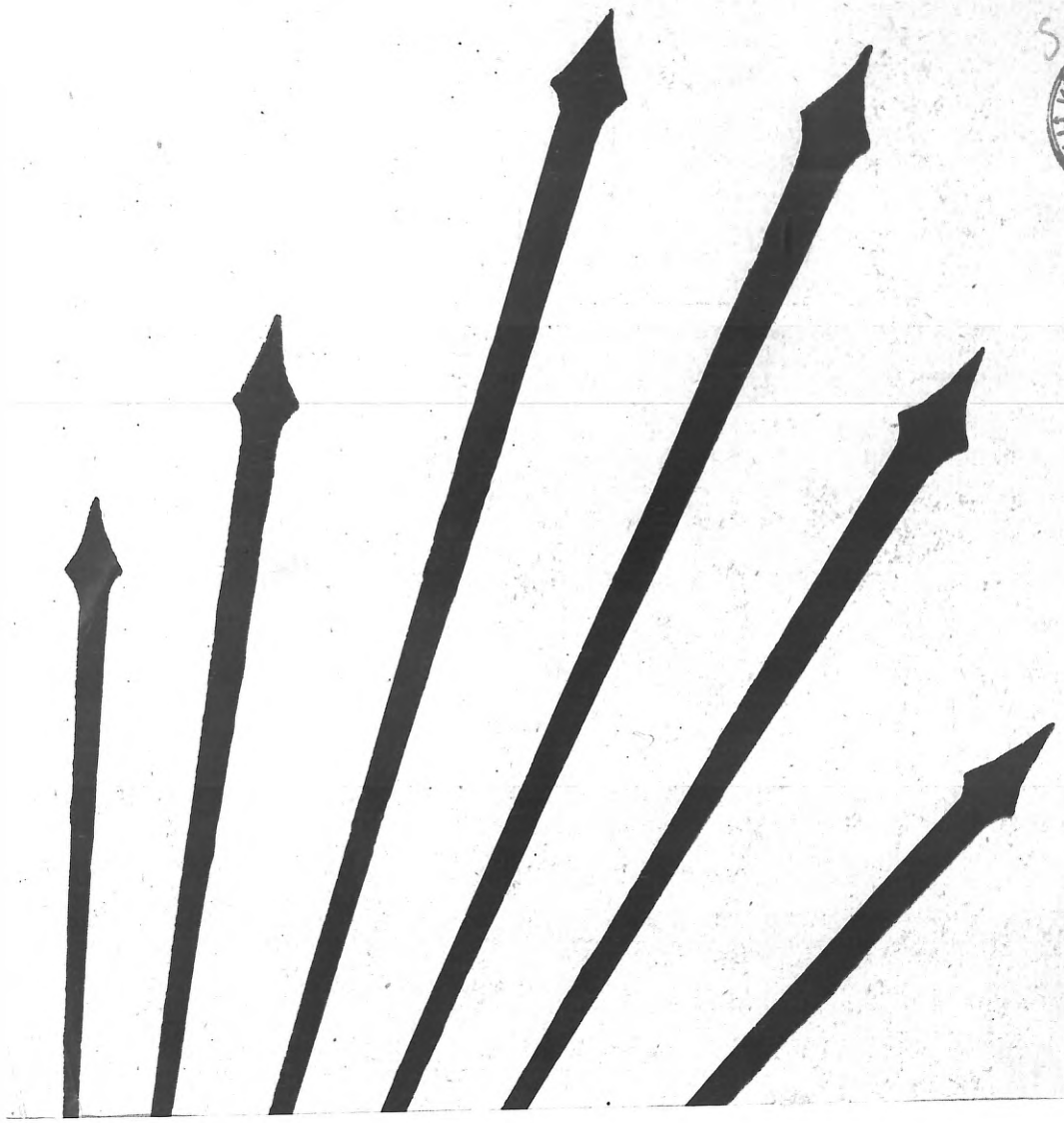
1 MAYIS 1938

DERME

SAYI 1

Malatya Halkevi Tarafından Çıkarılır Aylık Dergi

1956
SA 375
MİLLİ KÜTÜPHANE-ANKARA-1946

Atatürk Malatyada Halkevi kapısında

İÇİNDEKİLER:

		Sayfa
Önsöz	*Melâhat SEZENER*	2
Halkevleri	*M. Gündüz YOLDAŞ*	3
İnsan Irkları	* * * * * *	4
Türklerin Medeniyet Sahaları	*Sadi ARESK*	8
Oğuz Menkıbesi	*M. ERKAL*	10
Derme Suyu	*Hüsnü TULUN*	12
Sularda Gece	*Adnan ÖNELÇİN*	14
Resminin Karşısında	*M. G. Y.*	15
Bir Gönül Masalı	*Melâhat SEZENER*	16
Sosyolojiye Göre Ahlâk	*Y. ATAMAN*	20
Kızılin Köyü	*O. YOTOYSALGIR*	22
Sadreddin Kunevî	*Bedri İZOL*	24
Dağ Çocukları	*Coşkun ERTEPINAR*	26
Kâhtada Bir Düğün Âlemi	*O. ÖZEN*	27

Malatya Halkevi

ÖNSÖZ

Derme; uzun bir fasıladan sonra tekrar doğuyor. Mecmuamızı - eski sayılarına nazaran - gerek mündericat, gerek basım itibarile - daha mükemmel ve zengin bir hale koymak için, hiçbir fedakârlıktan kaçınmadık.

Birçok gayret ve emeklerden sonra, değerli okuyucularımızın karşısına ye[illegible] yeni bir çehre ile çıkıyoruz.

Dergimizde Mala[illegible]n hususiy[illegible] lerini, tarihsel değ[illegible] kültür [illegible]eviyesini[illegible] zılarla halkımızın isteklerine cevap [illegible] mak hedefimizdir.

(ALTI OK) meşalesinin kutsal çe[illegible] resinde aydın Türk gençliğini toplama[illegible] elele vererek çalışmak, (Derme) [illegible] mütevazı sahifelerini gönüllerimizdek[illegible] ülkü ateşinin ilhamıyla süslemek istiyo[illegible] ruz.

Bundan böyle Derme; büyüklerimi[illegible] zin, yazılarıyle mecmuamıza şeref vere[illegible] [illegible]larımızın kıymetli yardımlarıyle[illegible] biraz daha büyüyüp serpi[illegible] [illegible]edecek, uzun bir ömürl[illegible]

Melâhat SEZENE

Halkevleri

Ocağında istiklâl, inkılâp alevleri
Parlayan mabetlerin adıdır Halkevleri.

Halkevleri, kaynaşmış bir kütlenin kalbidir.
Halkevleri, halkın bir inkılâp mektebidir.

Bu evin temelini, bundan altı yıl evvel
Kurdu, büyük bir cehtle, sanatkâr, titiz bir el.

Kutlu bir mazisi var, düşü.., ..hattür et ki...
Bu, öyle şahikaya dayanan bir mabet ki :

Bağrında gür bir soyun temiz, derin ülküsü..
Havasında dinmiyen istiklâlin türküsü..

Göğsünde bir milletin kül halinde emeli..
Ve, büyük inkılâbın dimdik duran heykeli...

Üzerinde gençliğin aşkı titreşir bunun..
Aksi vardır içinde engin bir Türk ruhunun.

İşte kalplerde millî mefkûre alevleri
Tutuşturan bu yüksek ödevli Halkevleri,

Gençliğin bir minyatür gibi duygularını
İşleyip hazırlıyor, aydın bir Türk yarını.

İstiklâli kucaklar, inkılâba bürünür ;
Bunun icindir bize pek heybetli görünür.

Hedefi : İmtiyazsız, sınıfsız bir birliktir..
İddeası, inkılâp... ve mevzuu gençliktir.

Millî benlik, millî aşk, millî ruh, millî şuur..
Halkevlerinin bütün gayesi işte budur.

M. Gündüz YOLDAŞ

İNSAN IRKLARI(*)

Avrupa, üç muhtelif menşeden gelen insanlarla işgal edilmiştir.

Akdeniz Irkı: Bilhassa Akdeniz kıyıları ile garpta ikamet ederlerler.

Şimal Irkı: Esaslı olarak Avrupanın şimalinde sakindir. Bu ırk en saf olarak İskandinavyada bulunur. İngiltere adalarının en mühim bir kısmını teşkil eder.

Alp Irkı: Asyanın ortasını ve garp taraflarını işgal etmektedir. Bu halkın bir kolu Avrupaya doğru itilmiştir. Bu ırkların hiç biri Avrupalı sayılamazlar. Alpli ve Akdeniz tâbirlerinin kullanışında yalnız şu sebep vardır: İlk defa olarak Alplerle Akdeniz sahillerinde bulunan milletlere mahsus olmak üzere icat edilmiştir. Akdeniz ırkı yalnız Akdeniz sahillerinde değil Avrupa Asya, Afrika, Aşağı Nil vadisi, Şarkî Afrikadan Somaliye kadar olan arazide bulunur. Ayni zamanda Asya, İran, Hint, Hindi Çini ve Malay adaları ile Polinezya halkının mühim bir unsurunu teşkil ederler. Keza Alp ırkı da yalnız Orta Avrupada değil garbî ve orta Asyanın belli başlı halkını teşkil ederler.

Moğol ırkı : Bilhassa şarkî Asyada Malay adalarında bulunmuş ve Yeni dünyanın en mühim unsurunu ve ilk halkını teşkil etmiştir.

Siyah ırk: Sahradan aşağı bütün Afrikanın cenubunu işgal eder. Karışmış ve değişmiş olan bir kısmı da Yeni Gine ve Malanezya adalarında yaşarlar. Aşağıda bu ırkların dünyaya nasıl bu kadar geniş olarak dağıldıklarını tetkik edeceğiz.

(*) Elliot - Smith'in (İnsan Irkı) adındaki eserinden terceme edilmiştir. Çok muhterem hocam Bayan Saffet (Dil fakültesinde İngilizce profesörü) tarafından tashih edilmiştir. Nisan 1936 Ankara

Avustralya Irkı :

Avustralya ırkı en büyük kemmiyet ve safiyeti ile Avustralya kıtasında bulunmuştur. Bir vakit bütün kıtayı kaplarken bugün İngiltere müstemlekeleri haricine sürülmüştür. Ekserisi şimali garbiye iltica etmişlerdir. Fakat mühim bir kısmı elân Queensland de yaşamaktadır. Victoriadan kâmilen kaybolmuştur. New - South - Wales de pekaz kalmıştır. Bunlar da hükûmet tarafından bazan müdafaa vasıtası olarak kullanılır. Ayni fizikî karakterdeki insanları cenubî Hint ve Seylan da görüyoruz. Başka Irklarla karışan bir kısmı da şimal şarkî Hint, bilhassa Choto Nagpur da bulunmaktadırlar. Diğer bir kısmı da Malayada, Somatrada, Celebes, Borneo ve Filipinin bazı adalarında bulunmaktadırlar.

Irk tarihinin bu yayılmadan neler anladığını izah edeceğiz. Fakat evvelâ tamamiyle ayrı olan Tasmanyalılardan işe başlıyalım. Bunlar Avustralyalılardan farklıdırlar. Meselâ saçları, düz veya dalgalı değil kıvırcıktır. Bu sebepten Avustralyalılardan ziyade Melânezyalılara yakındır. Tasmanyaya nasıl geldikleri hakkında katiyen malûmatımız yoktur. Bir vakitler Tasmanyalıların, Avustralyalılar gelmeden evvel Avusturalyada olduğu çok iddia edilmişse de, hiç bir delil bunu tamamen aydınlatamamıştır.

Bazı sebeplerden dolayı bugünkü yerli Avustralyalıların tiplerinin saf olmadığına inanmaklığımız icabeder. Muhtelif guruplar arasında tip itibariyle çok fark vardır. Meselâ Şimal Garbîler uzun, evvelce Cenup Garbîde yaşayanlarsa kısadırlar.

30 uncu şekil, mazide ne tarzda Avustralyaya seyahat ettiklerini kabataslak fakat umumî esaslariyle izah ediyor. İnsanların Choto Nagpurdaki çakıllık havaliden Şarka ve Cenuba doğru Malay yarımadasından geçtiği vazıhtır. İlk zamanlarda Malay yarımadası Borneo ve Cava ile bitişikti. Selebes, Yeni Gine ve civarındaki adalar da Avustralyaya birleşiyordu. Fakat Borneo ile Selebes arasında şimdi Wallace's Line hattı diye malûm bir boğaz daima mevcuttu. Bu da her iki tarafta yaşıyan yerli hayvanların farkından anlaşılıyor. Bu sebepten Asya kıtasının Şarkta Borneo ve Cavaya; Avustralya kıtasının da Papua ve Selebese bitişik olduğunu kabul etsek bile, bu halkın Borneo ile Selebes arasındaki boğazı geçmeleri icabediyordu. İlk seyyahların bir nevi sal ve kayıklarla bu Wallace's hattını geçmeleri muhtemeldir.

"Homo Sapiences„ muhtelif cinsleri etrafa yayılıp ta muhtelif ırklar teşkil ettikleri zaman, coğrafya ve iklim şeraiti bugünkünden çok daha başka idi. Cumudiye devrinde Asyanın Cenubunda her zaman dünyanın en sıcak iklimlerini ihtiva eden vâsi bir mıntaka vardı. Burası buzdan tamamen ariydi. Ve çok insanın yaşamasına müsaitti. İnsanlar bu medarlar kuşağında tamamen serbest dolaşmışlardır. Siyahların ceddi ve Avustralya ırkı ihtimaldir ki ileri geri bu havalide zahmetsizce hareket etmişlerdir.

1914 senesine kadar Avustralya ırkının eski tarihi üzerinde tek bir ışık bile elde edilememiştir. Sidney'de bir iklim cemiyetinin içtimaında gösterilen bir fosil büyük bir alâka uyandırmıştı. 30 sene evvel Darling sırtlarında bir hudut süvarisi bir koyun istasyonuna giderken Talgai kafatasını bulmuş ve merak ederek almış muhafaza etmişti. 1914 te İngiliz heyetinin faaliyeti gazetelerde görününce, kafatasını bulan adama haber gönderildi. Kafatası tamamiyle fosilleşmiş ve parçalara ayrılmıştı. Fosil büyük bir taş parçası içinde yer yaptığından aslını teşkil için birkaç ay uğraşmak lâzımgeldi. Umumî şekliyle bugünkü Avustralyalıların kafataslarına benziyor. Fakat yüzün alt kısmı çıkıntılı ve dimağ, büyük köpek dişleri bilhassa geniş ve çıkıntılıydı. 1918 de Royal Society'nin felsefî terakkilerini yazan kardeşim bunu tarif etmiştir.

Darling sırtlarının pek çok dereleri yalnız muayyen mevsimde suyu ihtiva ederler. Senenin diğer zamanlarında kuru vadileri kalır. Kafatası böyle bir vadide tam siyah toprağın koyu, kırmızı balçıklı toprakla birleştiği yerde bulunmuştu. Hiçbir âlet ve hayvan bakıyesi bulunmamıştı ki onun senesi hakkında bize bir fikir verebilsin. Fakat Darling sırtlarında pek çok cesim Marsupials'lerin fosilleri koyu kırmızı balçıklı toprakta bulunmuştu. Bu hayvanlar cesim kangrolar gibi idiler. Onların bir kısmı 14 ayak (5 metreye yakın) yüksekliğindedir. Keşfiyatın alâkalı bir hususiyeti de: Victoria de New - South - Wales'de bulunan fosilleşmiş köpek kemiklerinden, insan cesetleri de bulunacağı zannedilmişti. Köpek Avustralyanın yerli bir hayvanı değildir. İnsana yardımcı olarak getirilmesinden başka bir şey olarak düşünmek imkânsızdır. Köpekler ve insanlar buraya gelmek için hiç olmazsa bir boğazı - Wallence's Line'i - geçmeğe mecbur kelmışlardır. Bu iskeletler ihtimaldir ki ilk Avustralyalılara arkadaşlık eden Dingo'ların cedlerine aittir. Köpeğin ehlileşmesi Mısırda Sülâlerden evvelki (Predinastic) zamanlarda (en fazla M. E. 4000) ve Avrupada da ondan 2000 yıl sonra tamamen meçhul olduğini is- Talgai adamının 4-5 bin yıldahrinde

fazla bir zaman evvel yaşamış olduğunu kabul etmek doğru değildir

Bugünkü Avustralyalının kafatasıyle bu kafatasın umumî hatlarının mukayesesi her ikisinin de mütenasip ve aynı tipten olduğunu gösterir. Kafatası fosilinin 15 yaşındaki tekâmül etmemiş bir çocuğa ait oluşu, mukayeseyi biraz göçleştirdi. Bilhassa kaş sırtları daha birkaç sene sonra inkişaf eder. Maamafih Avustralya ırkının uzuvlarının hususiyetini göstermek için kâfi delillerimiz vardır. Alt çenenin çıkıntısı ve dişlerin hacmi bugünkü ilk Avustralya yerlisinden daha iptidaî olduğunu gösteriyor.

Yerli Avustralyalılar muasır insanda nadiren bulunan bazı iptidaî vasıfları haizdir. Birçokları fevkalâde kıllıdır; belki de maymunlara karabetinden mütehassıl bir vasıftır. Bu vaziyetle saç cihetinden tekâmül eden zencinin aksini gösterir. Antropoloğlara göre ilk Avustralyalıların ırkî karabeti muhtelif görüşlerle geçilmiştir. Yarım asır evvel Huxley ve diğerleri kıl hakkında en emin ölçüyü iddia ederlerken, ilk Avustralyalıların Avrupa ırkıyle aynı olduğunu gösteriyorlardı. Zencinin kıvırcık ve sert saçları, Moğolların tamamiyle düz saçları Avrupalıların seyrek saçlariyle tezat teşkil ederler. Bunlar ne tamen düz ve ne de zencininki kadar kıvırcıktır. O devirlerde Avrupa halkının muhtelif unsurları arasındaki fark hiç nazarı itibara alınmıyordu. Akdeniz; Şimal ve Alp ırklarının hepsi derilerinin rengi, saç ve gözleri, kafa şekli; ve boyları arasındaki vazıh farka rağmen (Kafkas ırkı) namı altında toplanıyordu.

Kafkas tabiri hâlâ kullanılıyor. Ve edece[illegible]a tebellür etmiştir. Birçok Antro-

(*) Elliot - S[illegible]
rinden terceme edil[illegible]
yan Saffet (Dil [illegible]

taplarında hâlâ ilk Avustralya Kafkas ırkından gelmiştir deye tarafından tashih ed

bahsederler. Yalnız saçları nazarı itibara alarak Avustralya tipi Avrupa tipine uyar. Her ikisi de saçların ilk iptidaî dalgalı şeklini muhafaza etmişlerdir. Moğol ve zenci ırkının saçları tamamen hususî bir şekil almıştır. Ayni zamanda iptidaî tipten farklıdır. Avustralyalılarla Avrupalıları ayni tipten addetmek hususundaki hatta bir ırkı anlamak için hututu veçhiyeden yalnız birisine güvenmeden bizi ikaz etmelidir. Irk seciyelerinin yakıniyeti içinde mümkün olduğu kadar geniş ve esaslı çalışmalı ve her âmili nazarı itibara almalıyız. Avustralyalıların derisi zencilerinki gibi siyahtır. Burun da pek iptidaî ve zencininki gibi yassıdır. Avustralyalının vücut yapılışının her kısmı birçok insanlardan çok daha iptidaî olduğunu gösterir. Filhakika Avustralyalı Avrupalıdan ayni cinsin mümkün olduğu kadar uzağında kalmıştır.

Maamafih Avustralyalıların çok karışık olduğuna inanmak için sebepler vardır. Bu delil yalnız milletlerin tipini nazarı itibara almak sureti ile değil ayni zamanda orada yaşayan halkı tetkik sureti ile de elde edilmiştir. Avustralyanın haricî tesirlere arzedildiği hakikatını Mr. Northcote Thomas nazarı dikkate almış; bunun teyidi ile karaları üç lisan parçasına ayırdığından, hususî bir hükün ile Avustralyanın şimal mıntakası lisanlarına dahil olmayıp Papuan lisanlarından olduğu hakikatını bulmuştur. Keza o yine Qeensland'deki alelâde kabilelerle diğer kıtalardaki kabilelerin arasındaki calibi dikkat ziddiyeti bulmuştur. Çünkü sonuncular ev diyebileceğimiz herhangi bir şey vücude getirmekten acizdirler. Meselâ bir evl.. Halbuki Qeensland kabileleri Yeni Gine halkından kulübe yapmayı öğrenmişlerdir. Diğer tesirler şimal sahillerinden olarak gösterilebilir. Bu mıntakalarda

Timur ve Malay adalarındaki ev yapma usulleri, ölüleri mumyalamak, karışık totem sistemi, içtimaî teşkilât gibi başka memleketlere ait olması muhtemel âdetler; bu kabilelerin daha yüksek medeniyete mensup milletlerle temasa geldiklerinin kuvvetli bir delilidir. Bu mütemeddin milletler yüksek bir harsa ait evsafı, kendilerinden aşağı olan kabilelere vermiştir.

Boy bos, kafa şekli, saç ilâh.. gibi hususiyetler itibarı ile Avustralyanın muhtelif kısımlarında münteşir ihtilatlar hakkında bize fikir veren mühim farklar vardır. İnsan kanı üzerinde birçok yeni çalışmalar, canlı testlerle ispat edildi ki: yerli Avustralyalılar, diğer insan cinslerinin kanından ziyade Avrupalıların kanına yakın bir irtica teşkil ediyor. Bu belki saçların müşabehetindeki izah yolu ile halledilmiştir. Fakat mütenaviben Asya sahilleri boyunca eski medeniyetin hamillerinin bir neticesi de olabilir. Bu halde Huxley'in Mısırlılarla eski mukayesesi, ve en yeni usullerle Avustralyalılara (Caucasian) tabiri, göründüğü kadar hayalî değildir. Avus-
ini
n
alyalılar yüksek kubbe şeklinde çıkık
nlı olduklarından bu, onların beyni
kkında mübalâğalı bir fikir vermeğe
üsaittir. Beyin mahfazasındaki muka-
met çok az, çünkü çok dardır. Bir
aç sene evvel Pr. Sollas bu mesele
erine çalışırken, bir ilk Avustralyalı
fası elde etmiş ki, bu da Neandarthal
kafası kadar yassı idi. Avustralya kafatası Cebelittarık kafatası üzerine konduğu zaman, bu iki kafatasının hututu umumiye bakımından dikkate değer bir şekilde Cebelittarık kafatasının uzunluğuna tekabül edecek surette bir uygunluk mevcut olduğu görülüyor. Pr. Sollas bu mukayeseyi yaptığı zaman maksadı ilk Avusturyalıların Neanderthal cinsinden kalma olduklarını göstermekti. Fakat o zamandan beri bazı hakikatlar tavazzuh etmiş ve bunlar beynin ön nihayet kısmındaki inkişafın - ki Homo sapiens'in bariz vasfıdır - Avustralyalılarda kâfi derecede göze çarpacak şekilde olduğunu gösterir. Ve bu yüzden bizim Homo sapiens cinsine mensup bir numuneyi tetkik etmekte olduğumuz kanaatı hasıl olur.

Avustralyalılar bir çok hususta meselâ: Göçebe itiyatları, ziraat yapmamaları, evleri, giyinişleri, yerleşmemiş bir heyeti içtimaiye halinde yaşamaları bakımından fevkalâde iptidaîdir. Bununla beraber bunların çok hususiyet kespetmiş içtimaî teşkilâtları Totemizm ile garip ve girift evlenme kaideleri vardır. Onların bazılarında güç ve onlara tamamen yabancı olan ölüleri mumyalama âdeti vardır.

İptidaî ve yüksek derecede inkişaf etmiş âdetlerin böyle karışmasından mütevellit gayri mütecanis Totemizminde içtimaî teşkilâtta ve mumya ameliyatında muhacirlerin tesiri olduğu görülür. Şamali garbî sahilleri ile Bathurst adasında görülen birçok aletler Malay takım adasından ve Timur mintakasından gelen tesirlerin açık bir delilidir. Bununla beraber şimalî Queensland'de Torres Straits ve Yeni Gine ile kültür münasebetlerini gösteren ayni şekilde kat'î deliller vardır. Sonra cenup şarkide Tasmanyalılarla ihtilâtın vazıh izleri görülüyor.

İnsan cemiyeti tarihi ile alâkadar eserlerde yabancı nufuzlar altında kalmamış, hakikaten iptidaî müesseselere misal olmak üzere müteaddit defalar zikredilmiştir.

Orta
kafatası
yetini is-
şehrinde

Türklerin Medeniyet Sahaları

Orta Asyada coğrafî şartların değişmesi yüzünden atalarımız anayurttan etrafa göçetmek mecburiyetinde kaldılar. Âlim Pompelli ve Avrelştein'in tetkiklerine göre tarihten evvelki devirlerde Hazer denizinden Gobi çölüne kadar olan sahalar sular altında bulunuyordu. Diğer bir profesör Komşk de: "Orta Asyanın içi, büyük iç denizlerle ve irili ufaklı göllerle dolu idi„ diyor. Bu suların tecezzisile etrafındaki yerlere bol yağmur getiriyordu. İç denizler ve göller de cümudiyelerle besleniyordu, fakat iç denizleri besliyen cümudiye devrinin sona ermesile göller ve denizler yavaş yavaş kurumağa başladı. Arkaya tuzlu bir arazi bıraktı. Bu suretle denizin yerlerinde çöller ve bataklıklar vücude geldi. Diğer taraftan şimali şarkîden esen rüzgârlar yağmur yerine kum yığınları getiriyordu. İşte bu gibi tabiat hadiseleri yüzünden gayri kabili iskân olan buralardan muhacerete başladılar. Bu dağılış şimale, şarka, cenuba ve garbadır. Şarka giden dedelerimiz milâttan 7000 sene evvel Çine geldikleri zaman pek iptidaî olan insanlara ilk medeniyet hocalığını yaptılar. Çinde Tunğ-luna mabetlerindeki eserler bunu isbat eder. Şimdiye kadar Çinde Mezopotamya ve Mısır derecesinde eski bir medeniyet bilinmiyordu. Çinli diye tavsif edilen Çin yerlisi aslî bir Çin ırkı olarak kabul ediliyordu. 20 inci asra gelinceye kadar Çinde müstakil bir medeniyetin mevcut olduğu ileri sürülüyordu. 20 inci asırda başl[illegible]Çinin, arkeolojik hafriyata ve ilmî [illegible]a tebe[illegible]ceğiz. [illegible]dayanan tetkiki, bu kanaatı [illegible]apl[illegible]arı Sarırmak vadisinde, Kan[illegible]nanda yapılan hafriyat çok daha eski devirlere ait medeniyetin varlığını isbat etmiştir. Birinci hafriyatta: neolitik medeniyet için neolitik devir adamları Ortos vadilerine medenî vasıfları tam ve mükemmel olarak geldiklerini ve medeniyeti getirdiklerini;

İkinci hafriyatta: Sanat ve tekniğin garptan gelmiş olduğu kanaatını bildiriyordu. Bu medeniyetin Türkistan havalisinden geldiği isbat edildi.

Bugün anlaşılmıştır ki bir Çinli ırk yoktur. Eşkâl ve evsafı tamamile bir ve müşterek sarı renkli bir insan tipini, diğer ırklardan ayırmağa yetecek uzvî ve hayatî evsafı toplayabilmek imkânsızdır. Elde edilen vesikalar bize Honan ve Mançurya eserlerinin tamamile Türk sanat ve tekniği ile yuğrulmuş bir medeniyet eseri olduğunu meydana koymuştur.

Hintte de vaziyet aynidir: Türkler buraya milâttan 9000 sene evvel geldiler, şimalden Himalayalardan iki geçitle geldiler. Buranın en eski sakinleri maymun sürülerine benzeyen ve Nunda adverilen kara derili insan kümelerinde ibaretti, pek iptidaî bir halde yaşıyorlardı.

Buraya gelen Türkler, bugün cenupta yaşayan Deravitlerin ecdadıdır Herappa ve Mohencodara da yapılan hafriyat bize Türklerin yüksek bir medeniyet kurduğunu gösteriyor, burâdaki medeniyetin orta Asyadaki medeniyetle büyük bir müşahebeti vardır. Burada ilk medeniyeti kuranların kimler olduğunu tahkik eden antropoloji, Orta Asya brakisefallerile karşılaştı. Gerek Hindistanda ve gerekse Orta Asyada yapılan hafriyatta ele geçen kafatasların faikiyeti tesbit edildi. Hindistana Dra-

(*) Elliot [illegible]
rinden terceme [illegible]as
yan Saffet (D[illegible]
tarafından tashi[illegible]

vit Türklerinden sonra M. E. 1500 de Avrupalıların Hint ârileri adını verdikleri yeni bir Türk istilâsı takip etmiştir.

Bu yeni gelenler kültür itibarile daha yüksek idiler ve Hindistana yüksek bir medeniyet getirdiler. Bunların Orta Asyadan geldikleri birçok vesikalarla ortaya çıkmıştır. Bunların en mühimmi Orta Asyada yapılan hafriyatta bulunan 12 hayvan takvimidir. Bu takvimde her ayın adı bir hayvan adına tekabül ediyordu. Meselâ: Mart ayına maymun adı verilmişti. Bu takvimde timsah ve maymun vardır. Türklerin bu hayvanları tanıyabilmeleri için Hindistana gitmeleri lâzımdır, halbuki Orta Asyada bu hayvanlar yoktur, çünkü Hazer kenarındaki steplerde gergedan, timsah, papağan, maymun, fil yoktur. Bu da bize gösteriyor ki Türklerin bu hayvanları tanıyabilmeleri için Hindistana gitmeleri lâzımdır.

Hindistanda ilk medenî hareketi yaratan Türkler, tarihî devirlerde müteaddit Türk akınlarıyle öncü akınları beslemiş ve temadi ettirmiştir. 19 uncu asra kadar Hindistanda Türk hakimiyetinin mevcudiyeti, tezimizi isbat edecek en yakın tarihî vesikalardır.

Garbe gidenler iki yoldan gittiler, Şimal yolu, 2: Cenup yolu

1: Ural dağları ile Hazer denizi arasından geçer, bu geçide kavimler geçidi denir.

2: Büyük Himalaya ve cenup etekleri boyunca garba gider, bazıları cenup yolundan şimal yoluna gidenlere iltihak etmişlerdir.

Cenuptan gidenler Mezopotamya, Anadolu, ve oradan Adalara geçmişlerdir. Ön Asyaya gelenlerden Suriyeye sapanlar, Filistin üzerinden Mısıra geçmişlerdir. Şimal yolunu takip edenlerin bir kısmı Karadenizin şimalindeki sahalarda, Tuna havzasında ve Trakyada yerleşmişler, sonraları bunlardan bazıları Makedonya, Tesalya ve Yunanistana indiler, ve bir kısmı da Çanakkale ve İstanbul boğazını geçerek Anadoluya geldiler.

Ön Asyaya gelenler: Sümerler, Elamlar, Etilerdir.

Mezopotamyaya gelen Türkler burada daha yüksek bir medeniyet kurdular. Orta Asyadan getirdikleri medeniyetlerini burada en yüksek bir seviyeye çıkardılar. Bu yüksek Mezopotamya tarihi, Herodot ve Tevratın verdiği samilik kiyafetinden 1842 de başlıyan hafriyat sayesinde kurtulmağa başladı, ilk defa Musulun karşısında Kuyuncuk tepesinde ve onun yanında Harsabetta, Musul Fransız konsolosu Botta tarafından Avrupa ilim âlemine yepyeni bir define haber verildi: hükümdar Sargonun sarayı bulundu. Bu suretle Asur ve Babil medeniyeti tarihi Herodotun menkulâtından kurtulmuş oldu. 1840ta İngiliz âlimi Lazar kumlar altından Ninevayı muhteşem saraylariyle ve Asurbanibalin meşhur kütüphanesi de meydana çıktı. Nihayet 1863 te Babilin yeri de bulundu. 1897 den 1912 ye kadar Fransa Maarif Nezareti tarafından Elam mıntakasında muntazam bir hafriyat yapıldı. Susta hafriyat yapan Jak dö Morgan birçok hakikatları meydana çıkardı. Bu eserler Avrupa müzelerinde uzun zaman tetkik edildi. Bunların kendilerine mahsus Sümer çivi yazısı da okunduktan sonra bu medeniyetin yüksekliği meydana çıktı. Şimdiye kadar yapılan hafriyat bize şu hakikatları öğretti:

1 — Samî ve yerli olduğu sanılan Mezopotamya medeniyeti çok daha eski, Sami olmayan bir ırkın malıdır.

2 — Bu ırk brakisefal olup Orta Asyadan gelmiştir. Yapılan kafatası endeksleri brakisefallerin faikiyetini ispat etmektedir. Kiş ve Sus şehrinde

Tarihî Notlar:

Oğuz Menkıbesi

Türk tarihi yarı efsanevî bir kahraman, bir cihangir kaydediyor:

(Oğuz) namında olan bu kahramanın menkıbesini yazmağa başlamadan evvel, hakkındaki tarihî kayıdlardan bir parça bahsetmeği faideli gördüğümden; burada bu millî kahramanın tarihçe müsbet vasıflarını kısaca nakledeceğim.

Bütün Türk ırkının, millî kahramanlık mefahirini şahsında bulduğu bu cihangir: Oğuz Handır. Eski Türkler kendilerini Yafesin evlâdı addederlerdi; fakat bu isim onlarca o kadar şayi değildi. İlk Türk nesli kendisinden gelmiş olan Nuhun oğlu, millî an'anelerde (Abulcahan) adını taşır. (Radolf Kodatkobilik mukaddemesi, Camiüttevarih)ten nakledilen rivayete göre Oğuz, (Abulcahan)ın torunu diye gösterilen kahramanın oğludur.

Şu iki kayıt Türklerce Oğuz Hanın hayatına kadar uzak bir tarih rengi verildiğini gösterir. Oğuz ismi eski lûgat kitaplarından bazılarında (Yafesten sonraki büyük Türk babası) diye geçmiştir (Lisanül etrak).

İslâmiyetten sonra yazılan Oğuz hikâyeleri pek çok tahriflere uğramıştır. Bunların yazılışında millî ruhtan, millî duygudan ziyade İslâmiyetin tesiri görülmektedir.

Millî kütüphanemizdeki en eski Oğuz menkıbesi Uygurcadır. Bunun ihtiva ettiği tafsilâttan büyük bir kısmı diğer Oğuz menkıbelerine hiç benzemez.

Uygurca menkıbede Oğuz,(Ayhanın) oğludur. Eski Uygur yazısıyle mazbut olan bu menkıbe lisanımıza (Radolf) un

---

yapılan hafriyatta çıkan eserler, Aşkabat yanında Pompelli tarafından yapılan hafriyatta çıkan eserler, gerek Mezopotamyadaki ve gerekse Orta Asyadaki eserlerin ayni olduğu görülmüştür. 19 uncu asırdaki hafriyat bunların yazılarının çivi yazısı olduğunu ve bu dilin Samî dillerle alâkası olmadığını ve esasını, Türkçe kelimelerin teşkil ettiği anlaşılmıştır. Sümer lisanında kelimelerden tingir Türkçede Tanrı demektir; Türkçe beş Sümerce waş, maş; Türkçe on, Sümerce un, Türkçe ata, Sümerce ada, Türkçe oğul Sümerce uğul dur. Bütün bu Türkçe kelimeler elde edilen vesikalarla Sümerlerde de lehçe farkiyle biribirinin ayni olduğu anlaşılır.

Sümerlerde heyet ilmi de vardı. Güneş, ay senelerini hesap ettiler, seneyi 12 aya böldüler. Güneş, saat takvimini yaptılar. Seyyarelere isim koydular, bugünkü ölçüleri tesbit ettiler.

Sümerlerde edebiyat dahi ileride idi. Bugün Sümerlerin Türklüğü, bütün ilim âlemince kabul edilmiştir. Bu hususta Homer ve diğer âlimler bu cihe isbat etmişlerdir. Sümerler maden işmesini biliyorlardı, bakır, altın madlerini işliyorlardı. Hükümdar mezarlarında altın kupa, altın, gümüş kemer, gerdanlıklar, iğneler bulunmuştur. Kadınlarda kıymetli inci taşından gerdanlıklar vardı. Heykeltıraşlıkta da üstad idiler. Godeanın heykeli bir şaheserdir. Kişteki tuğla ve kerpiçten yapılan sarayın enkazı bunların mimarî sahasındaki meharetlerini isbat eder. Hayvan beslemesini bilirlerdi, ziraat yaparlar, muntazam kanallarla araziyi sularlardı.

«Devamı var»

Lise Tarih Öğretmeni
Sadi ARESK

tercümelerinden nakledildi. (Radolf), tercümesinin bazı yerlerini mühmel bıraktığı için bu kısımlar Türkçe tercümesinde noksandır. Menkıbeyi aynen Uygurca metni üzerinden tetkik ettiğimiz zaman, görürüz ki (Oğuz Kâan) ilk büyük Türk devletini vücude getirdiği gün buna ait şiârları, damgaları bizzat vazetmiştir. Oğuzun bir ziyafetinden sonra baylara, halka söylediği sözler menkıbede şu suretle yer alır:

"Ben size kağan oldum, ilinmiş, bağlı yahut asılı yaylar, kalkan bize damga olsun. Bu yanımız (bayrak, alem) gök kurt olsun. (Oranımız) [1] demir harbeler olsun. Ormanlık yerlerde yaban atı, nehir ve ırmak öküzü avlansın, gök çadır onların yunundan olsun„.

Oğuz, bu yanımız gök kurt olsun diyor. Kurt hem bir (ongun) hem bir (Oran) dır. Fakat; Türklerde eskiden kabilelerin tesanütlerini temin eden bu (Oran) lar millî ve ırkî değildir. Her kabilenin (Oranı) kendi efradına göre en kuvvetli bir birlik ve bağlılık alâmeti idi.

(Ungun) tabiri sonra aynile şiar alâmeti manasına kullanılmıştır.

Oğuz Hanın (gök burisi yani gök kurdu), ne alelâde bir ongun, ne de hususî bir orandır. Büyük Türk topluluğunun mukaddes tanıdığı bir rehber, bir mübeşşirdir.

Oğuz menkıbesinde boz kurt onun topuğundan ayrılmıyan bir zafer ve saadet habercisi olmuştur. Oğuz Hanın bütün akınlarında boz kurt ne zaman görünmüş, Oğuza (yürü) demiş ise; büyük Kâan (Kurıkanını [1]) toplamış, ileri gitmiş ve muzaffer olmuştur.

Oğuz, kahraman bir hükümdar, bir cihangirden başka bütün Uygur kabilelerinin (Çokulkan) [2] reisidir. Kendisinin intihap ettiği (Oran), Türk ırkının hepsine şamil olabilir. Oğuz menkıbesinde şiarlar yani alâmetler; (harbe, yay gök, kurt) tur. Harbe en eski silâhtır. Türklerin de an'anevî silâhıdır. Millî an'aneye göre Oğuz; hükümdar olmadan evvel memleketi tehdit eden bir canavarı (Çita) sı [3] ile öldürmüştü.

Boz kurt millî iradenin timsalidir. Oğuz ordusu önünde yürüyen boz kurt millî iradenin aldığı bir (şekil teşahhısi) idi. İlk defa Oğuza görünen boz kurt menkıbenin tabiriyle (gök tülüklük, gök yalluk, betük bir erkek buri) idi. Yani gök tüylü, gök yeleli bir erkek kurt idi Türk ırkının bu müşahhas mucizesi, güneş gibi bir ziya içinde gökten inmişti.

Oğuz büyük bir rehberdi. Kendi neslinin ruhunda biriken, taşan, heyecan ve istiklâl aşkı, onun maneviyatında bir boz kurt şekline girdi. Oğuz, boz kurt ve Türklük ayni varlıktan başka birşey değildi.

Millî irade tarihinde korkunç bir mucize olmuş, dünyayı istilâ eden büyük bir irade önünde yürüyordu.

İstiklâl harbinde de ayni harika canlandı, yine o millî irade, yine o boz kurt Büyük Önderin çelik azminde teşehhus etti, yine ordunun önüne düştü, kurtuluş ve istiklâlin şanlı yolunu gösterdi.

— Devam edecek —

M. ERKAL

[1] (Oran): Arma ve alâmet demektir.

[1] Kurıkan: Çadır demektir.
[2] Çokulkan: Federasyon demektir.
[3] Çita: Harbe demektir.

DERME SUYU

Yeşil yurdumuzun, ezelî güzelliği hakkındaki sözlerle kulaklarım çocukluğumdanberi doludur. O vakit ihtiyar ninelerimizden, şuursuzca dinlediğim yurdumuza müteallik sözlerde; daima birer hakikat aramak, benim için bir mesele olmuş ve çözülmiye lâyık bir ukte halinde kalmıştı.

Tabiî, bize kadar ulaşan bu sözler, hiç şüphesiz ki; kalkın dili hakkın dili olması itibariyle elbette birer hakikata dayanarak söylenmiş olacaktı. İşte ilk çağlarımda hafızama kökleşen arama ve tarama hissi, zamanla artmış ve müsait zamanlarımda ise memleketin tabiî ve coğrafî vaziyetlerile, tarihî durumunu -muhitin kısırlığı karşısında- görüş ve buluşumun varabildiği noktaya kadar araştırmak ve incelemek, benim için bir merak ve doyum olmaz derunî bir zevk halini almıştı.

Güzel Malatyamızın, tabiî letafetini dünya, diğer bir yerine nasip etmemiş denilirse; mübalâğa edilmemiş olacağı kanaatindeyim. Çünki; her yönden herkesin gözüne her yerinde tabiî bir güzellik ve canlılık çarpar. Muhitten uzaklaştıkça daima cihandeğer hazinelerle karşılaşılır, her adım başında kaynak, yerden bir hayatiyet şekline fışkırır, etrafa bir bakışta, gözleri rüdin bir saha mesteder. Hele kaya yirmi kilometre mesafeden çıkıp n Derme suyunun güzelliği ve tatdillere destandır. Memleketimizin ve sulama ihtiyacını temin etmesile de yurdun candamarıdır. Bu mübarek suyun memlekete verdiği sonsuz faydaları karşısında halk, içinden gelen şükran hislerini ancak (Gözesinin) başına gitmek ve ona arasıra adaklar yapmakla öderler. İşte sıklaşan bu adaklar, buraya kudsiyet derecesine varan bir hürmet hissinin halk arasında kökleşmesine sebep olmuştur. Hattâ bu zihniyet titizlikle korunarak yakın zamana kadar memleketin temiz su ihtiyacını temin etmiş, ve bu suretle uzun mesafelerden nazlı nazlı, üzeri açık gelen Dermenin temiz kalması mümkün olmuştur.

Suyun Gözesinde, eski bir mamurenin enkazı izine tesadüf edilir ve bugün de mevcuttur. En ziyade tetkike değer ciheti; bu enkazın taş ve kiremitten olmasıdır. Bunun bir mabet harabesi olduğu hakkında uluorta söylenen sözler, tetkike lüzum görülmeden ilmî ve tarihî bakımdan bir kıymet ifade etmiyen, yakın zamana ait bir salnamede suyun adına (Dermesih) gibi hiç te yakışık almıyan bir isim verilmesine sebep olmuştur. Ne yazık!.. Şu isim ağızdan çıktığı zaman bile ruhumuzu tatmin edemiyor, samiamıza hoş gelmiyor, dilimize yaraşmıyan, ruhumuza yakışır mı ?

Malatyanın 20 kilometre mesafede cenubu garbisinden kaynayıp çıkan bu güzel suyun etrafındaki dağ ve tepelerin Jeolojik vaziyetleri, bu suyun takip ettiği vadinin kışrı, arzda husule geldiği gündenberi akmakta olduğunu gösterir.

Şarktan bir insan seylâbı halinde garbe doğru yayılan asil milletimizin bir kolu da, bu mübarek suyun Gözesine uğramıştır. Nur parçası gibi ufacık habbeciklerle, öbek öbek kaynayışındaki sessizlik ve bu suretle derlenip toplanarak 20 metre ilerde bir azamet

peyda idişini gören ve tabiatın güzelliğine ad koymakta zorluk çekmiyen konuğunun ağzından, iki heceden ibaret çıkan ilk söz (Derme) olmuştur. Derme sözünün eski bir kök olduğunu bu şekilde istidlâl edebileceğimiz gibi (derleme) kelimesinden dahi müştak bulunduğuna hükmedebiliriz.

Derme suyunun: Eski çıkış vaziyetini gören ve bilenler (Derme) (Derleme) kelimelerile karşılaştırırlarsa, Derme isminin yerinde ve pek eskiden konulmuş bir isim olduğuna kanaat ederler. Şu kadar ki: Mezruatı biçmek manasında kullanılan (Dermek) kelimesinden (der) ve (derme) emirlerile karıştırılmamalıdır. Artık şu hakikat karşısında: Yukardaki yabancı ismin uydurma olarak konulmuş bulunduğu tamamen meydandadır.

Enkaza gelince: Bu da bir mabet harabesinden çok uzaktır. Etrafında gerek eski ve gerekse yeni nufus fazlalığı gösteren hiçbir işaret yoktur. En yakın bulunduğu Malatya bile ne kadar uzaktadır. Bu, olsa olsa memleketimizde derebeylik hayatının hüküm sürdüğü sıralarda, zevkini sever bir hükmedicinin yaptırdığı yazlık bir köşkü veya sarayıdır denilebilir.

Fakat, tarihte memleketimizin garbi cenubisinde ve Fırat kenarındaki eski (Şumusat) bugün ise (Samsat) denilen mahallin mamur ve tanınmış şehirlerden bulunduğunu görüyoruz. Bugün bu (Samsat) şehrindeki vaziyet, ondan daha berideki Adıyamana intikal etmiştir. Adıyamanla olan ticarî ve iktisadî münasebatımız, Derme suyunun yanıbaşından geçen yol ile temin edildiği gibi, Samsatla da evvelce bu yol ile münasebet temin edilirdi. Eski Malatya ile olan mesafesi bir konaktır, yani otuz otuz beş kilometredir. İşte şu vaziyet bu harabenin bir han enkazı olduğuna da delâlet eder.

Bu arada adı geçen Samsat hakkında bir iki söz söylemeden geçemiyeceğim; bugün bile Adıyaman muhitinde yaşayanlara, nereye gittikleri sorulunca (Samsur) dediklerini görürsünüz ki bu, Samsadın değişmiş şeklinden başka birşey değildir. (Samsad)ın, işaret ettiğimiz veçhile, halkın ruhuna işleyecek derecede şaşaalı bir devir yaşadığını gerek bundan ve gerekse bulunduğunu işittiğimiz eski eserlerden pek âlâ anlıyabiliriz.

Derme suyunun çıkışıyle kasabaya kadar olan yatağı ayrıca bir tetkik mevzuudur. Buna dair malzemeyi yazıdan ziyade, efsanevî olarak kulaktan kulağa geçmek suretile bize kavuşan sözlerle, yatağında göreceğimiz izlerde arayacağız. Bu yatakdaki tekâmülü, tarihte Hitit boyundan (Milit) lerin yaşadıkları devrede aramaktan ziyade, en çok eski Malatyadaki terakki ve tekâmül ile beraber yürüdüğünü göreceğiz? Muhitimizde tesadüf edilen ve görülen eski Hitit şehirlerinin kuruluşlarında, ekseriyetle arkalarını dağa vermek ve önü ova ve mahsuldar arazi teşkil etmek, ve suya pek yakın olmak esaslarını kabul ettiklerini görürüz. Malatyada Hititlerin kurduğu şehir şimdiki Malatyaya beş kilometre mesafede ve şarkında (Ordüzü) köyündedir. Hititler bu noktada (Arslan Tepe) ve etrafına yerleşirlerken halkın sulama ve içme ihtiyacını uzak mesafeden çıkan (Derme)den aramamışlardır. Çünki yanıbaşlarında Derme kadar temiz (Pınarbaşı) suyu bu ihtiyacı temin kâfi gelmiştir.

Malatyanın, şark müdafaa merkezini teşkil ettiği günlerinde de (Arslan Tepe) mevkiinin yanıbaşında, Romalılar manındaki şehrin bulunduğu mahal yine içme ve sulama ihtiyacını Pınarbaşı suyu ile telâfi et görmekteyiz. Bu iki mahallin

Sularda Gece

Birleşen gönüllerden sır verirken kuytular
Bir kürek darbesiyle birden ürperdi sular:
Gitgide uzaklaştı şimdi gözlerden kıyı.

Gökte gezen bulutlar ay yüzünde pençeydi.
Şiir: hulya ve renkle süslenmiş bir geceydi..
Esen rüzgâr söylerdi en nadide şarkıyı.

Adnan ÖNELÇİN

yanyana bulunuşları yukarıki hükmü vermektedir.

Bugünkü Derme suyunun Gözesinden takip edilen vadi: Kapul ': denilen mevkiden Beyler deresini takıben eski (Saros), bugünkü Tohma nehrine karışır. Zamanla Derme suyu kısa bir mecra ile kaldırılarak (Yelköprü) namı verilen yere kadar getirilmiş; ve ancak buraya kadar olan sahada faydası görülmüştür. Yelköprüde biri yeni olmak üzere iki temel mevcuttur. Bu temeller suyun burada iki defa kaldırılmış olduğunu öğretmektedir. Son onartmayı yaptıran zatın ailesi, halen İsmetpaşa nahiye merkezinde mevcuttur. Buradan ne kadar zaman aktığı malûm olmadığı gibi, Yelköprüden şimdiki Malatyanın bir mahallesi olan Çukurdere mevkiine getirildiği tarih te bilinememektedir.

Dermenin bu yerden de uzun zaman [illegible]nı biraz aşağıdaki hark ve yerlerin [illegible] ve

eski tapu senetlerinde (Çeltik) harkı olarak kayıtlı bulunmasıyle istidlâl etmekteyiz. Zaman ve tarım vaziyetinin doğurduğu ihtiyaç, mecranın eski Malatyaya kadar uzatılmasına sebep olmuştur.

Eski Hitit Türklerinin kurduğu kasaba merkezini terkle, yeni bir şehir kurmayı düşünen eslâfımız, bu şekilde sulama ihtiyacını temin etmekle beraber, suyun geçtiği mahalleri de bağ ve bahçelerle süslemişlerdir. Bu bağ ve bahçelerin yetişdirdiği meyvaların güzelliğini, büyük âlim Evliya Çelebinin seyahatnamesinde daha tatlı okuyabiliriz. Bugünkü vaziyet gözönündedir.

Derme suyu hakkındaki şu yazımda, görüş ve buluşlarımda hata etmiş olmak ihtimali pek kuvvetlidir. Memleketimizin karanlık tarihî safhalarının aydınladmasına yarayacak hertürlü yazılarla bu hatanın tashihi görmek benim için en büyük bir zevktir.

Hüsnü TULUN

Tasvir :

RESMİNİN KARŞISINDA

Bana her vakit, bahusus müşkül vaziyetlerimde daima emniyet ve sevgi telkin ediyorsun. Varlığın ümit ve sevgi kaynağı!.

Ben, o güzel ve o ulvî bakışlarının görüşü ile bugün hayatı biraz daha seviyor ve biraz daha benimsiyorum. İnsanlarda.. ah, hele böyle tesellisiz kalmış kalplerde.. yaşama ve sevme arzularını tahrik etmek, hayatı bu ideal etrafında birleştirmek kadar centilmenlik tasavvur edilemez.

Hayat, bakışlarının ifadesinde o kadar mânalı, o kadar güzel ve o kadar emin ki... Ve ben bu samimî teminata o kadar inanıyorum, o kadar kendimi terkediyorum ki... Görüşlerim, görüşlerinin engin ufuklarında eriyip kayboluyor. İlhamın, ruhumu hayal iklimlerine değil, nikbinlik göklerine uçurmaktadır.

Ağır ve mütevazı bir gurur içinde -aziz insanlara has- bir duruşun var ki; bazı şairlerin, bazı müstesna güzelliklere ve sanat eserlerine teşbih ettikleri: "mermer bir sütun gibi„ ağır ve bedii. Vasıflarında insan elinin uydurma süsleri görülmiyen bir güzellik. İyilik ve zerafetin, sevgi ve sadakatin, doğruluk ve temizliğin.. bir kelime ile, nikbinliğin bütün incelikleri tersim edilmiş bir tablô.

Ruhları sevgisiyle, sihrile çeken, sürükleyen saf, bakir bir tabiat parçası!.

Sade, tuvaletini yalnız rüzgârın havaî zevkine terketmiş olduğu dağınık saçlar, kısmen yuvarlak ve fakat tamamen ışıklı çehrene bir çerçeve süsünü veriyor. Bu ibrişim ve ipek çerçevenin arasında: geniş bir alın, sonsuzluğu delen bir bakış, küçük bir burun, içinde beyaz, ince dişleri parlıyan sevimli, nazik bir ağız, ve mütemadiyen kımıldar görünen içli, sıcak dudak var ki, bunları ayrı ayrı ve ifadeleri mânalarla tebarüz ettirmek mimin kuvveti haricindedir.

Hislerimi kalemin ucuna dolamak suretile bir fırça yap Bir ressam fırçası!. Zihnimde, aldığım ilhamı, telkin ettiğin [illegible] karıştırıp bir renk yaratmak teşebbüsümü tahakkuk ettirebilsem ve bu fırça ile bu renkten bir tablô vücude getirmek mümkün olsa; heyhat, neye yarar ki, o ilâhî çehredeki inceliğin, efsunun şiirin bir parçasını bile canlandırmağa asla kudretim yetemez. Ne kadar çalışırsam çalışayım, yüzündeki o ezelî ve ebedî gülüşü - aslında olduğu gibi - titreştiremiyeceğim. Ve o ateşli, canlı dudakların mukaddes şarkısını duyduğum kadar, duyurmak elimden gelmiyecek. Kalemim, kudretim, ifadem burada duracaktır.

Şiir ve efsun denen bir uçuş bu kaba bir fırçanın hoyrat ucundan cessüm ettirilebilir mi?

M. G. Y.

Küçük hikâye

Bir Gönül Masalı Böyle Bitti

●

ün yine akşama kadar muayene-
de meşgul olmuş, eve geç vakit
tü. Kendisine kapıyı açan Gül-
anın biraz evvel sokağa çıktı-
leyerek, şapkasını aldı. Doktor
yorgun ve üzgün bir tavırla
nleri çıktı, oturma odasına girdi.
r büyük sedirin üzerine uzanmış,
bın resimlerine bakıyorlardı.
ünce hemen yanına koştular..
i yavru-
unu birden ku-
caklıyarak öptü.
Sonra yatak oda-
sına geçdi.

Bu akşam için-
de sebebsiz bir
aşama usancı var-
dı. Hep böyle,
yoksullara bak-
dığı salı günleri-
nin akşamında
vine yorgun ve
ezgin dönüyor-
Diğer günler
gin, şımarık -
tâ bazı defa-
hiçbir şeyi ol-
dan kendisini
sta sanan - si-
li insanlarla uğ-
maktan daha
yorulduğu
eş'esini
kaybetmiyordu. Asıl onu, incecik boyunlu, gıdasız çocuklar, solgun yüzünde daha büyük ve derin görünen gözleriyle kendisine yalvaran, şifa dilenen kadınlar, müteverrim oğluna kan yapıcı yiyecekler tavsiye edince dudakları ıstırapla titriyen dul anneler, harap ediyordu.

Yıllardanberi sefaletin binbir çeşidini gördüğü halde hâlâ alışamamıştı. (Ölüm) denilen o mutlak kuvvetin pen-

Ercanı daldığı hayal uykusundan Nerminin sesi uyandırdı.

çesinden kurtaramadığı hastaları, gönlünde daima derin bir elem yaratırdı. Ercan, mesleğinin adamı değildi. O, her güzel ve iyi şey karşısında titreyen kalbi, bütün insanlığın elemini kendi benliğinde duyan sıcak hassasiyetile şair ruhlu bir insandı. Bazan kendisi de : " Ben neden doktor oldum ? Fen; mukadderatın elinde bir oyuncak olduktan, kendi yavrularımı bile kurtaramadıktan sonra bu meslek neye yarar?„ diye söylenirdi. Birer hafta ara ile kızıldan ölmüş çocuklarını hayata iade etmek için ne kadar uğraşmıştı, didinmişti. Tedavi çarelerinin bütün incelikleri faydasız kalınca o, her ümitsizliğin dayandığı Büyük varlığa başvurmuştu. Fakat ne yazık... O kadar sevdiği mesleği gibi, şefik Tanrısı da onun mavi göklere açılan ellerini boş çevirmişti. Küçüklerini, sonsuzluğun kucağına bırakıp eve döndüğü akşamki ıstırabını hiç unutamazdı. Her derdi, her elemi sisleyen, manevî yaraları saran zamanın eli, onun büyük ıstırabından hiçbir şey eksiltmemişti.

— Deminden beri sana dikkat ediyorum. Uyuyor musun, düşünüyor musun, belli değil!..

İki sene ara ile doğan Şengülle Ergül, hayata küskün gönlünü biraz canlandırdı. Ona yaşamak, çalışmak için kuvvet ve ümit verdi. Yine eskisi gibi neşeli, enerjik bir adam olmuştu. Her gün öğleye kadar hastanede meşgul oluyor, öğleden sonra muayenehanesine iniyor. İçindeki sonsuz merhamet ve sevmek duygusunu cömertce harcıyordu. A ır hastaların başında sabahlar, en uzak yerlere otomobilsiz gitmekten çekinmez, pek yoksullara ilâç alır, iş bulurdu. Sekiz senedir gül gibi geçindiği karısı bile Ercana, onların arasından gelmişti. Nermin, fakir bir aileden, güzel fakat görgüsüz bir kızcağızdı. Ercan, uzun seneler bu sevgili varlık üzerinde işliyerek onu istediği gibi yetiştirmişti. Karısı, anlayışlı, bilgili, zarif bir kadın olmuştu. Yalnız bir tek kusuru vardı : Hodbinliği..

Ercanın bütün emekleri onun maddî hüviyeti ve kafası üzerinde tesirini göstermiş; fakat asıl ruhu, bütün itinalara rağmen değişmemiştir.

***

Nermin içeri girdi. Başını koltuğun arkalığına dayamış, sigarasının dumanlarını seyreden kocasına yaklaştı :

— Neden elektriği yakmadan Ercan, karanlıkta canın sıkılmıyor mu ? dedi.

— Çok yorgunum.. karanlık bastığının farkında bile olmadım. Sen nereden geliyorsun ?

Genç kadın, onun sualine cevap vermeden, biraz asabî ve dargın söylendi :

— Dikkat ediyorum, her salı akşamı böylesin sen.. fakir hastalarla bu derece meşgul olup kendini harap etmekten ne anlıyorsun bilmem !.

— Ondan değil yavrum, bütün bunlar ihtiyarlık alâmetleri.. eskisi gibi fazla yorgu ğa, çalışmaya dayanamıyorum; sonra nların halleri...

Ercan devam etmedi. Çünkü Nerminin kendisini anlayamıyacağını biliyordu. Mevzuu değiştirdi:

— Bu gün kimlerle beraberdin ?

— Biraz Sezaya gittim. O da hasta idi. Galiba kocasıyle yine araları açılmış.

Ercan, merak ve heyecanını gizlemeğe çalışarak sordu:

— Sebebini sana anlatmadı mı ?

— Birşey söylemedi. Yalnız hastalığından bahsetti. Bilmez misin Seza ne kadar ketûmdur. Kocasından kimseye şikâyet etmez. Çok ağladığı, üzüntü hastası olduğu yüzünden belliydi.

Ercan, şimdi Nermini görmiyor, uğuldayan kulakları onun sesini işidemiyordu ? Karşısında beliren solgun ve muztarip kadın hayali ona yaklaşıyor.. serin güller gibi derin, koyu yeşil gözlerinden iri damlalar süzülerek ağlıyordu. Doktor, geçen yazdanberi sıcaklığı hergün biraz daha artan bir sevgi ile bu kadını azizliyordu. Güz akşamları gibi solgun, kimseye söylenmez elemlerle saçları vakitsiz ağarmış bu muztarip, mağrur kadın, onun varlığında bir büyü tesirini yapmıştı. Sezayı ağır bir hastalıktan kurtardığı gecelerin birinde ona aşkını söylemiş, hummalı, yeşil gözlerden geçen güneşli bulut, avuçlarında yanan ince parmakların raşesi, doktoru mesut bir ürperişle altüst etmişti. Demek Seza da onu seviyordu. Kıymet bilmez ellerde ziyan olan bu güzellik, ağlamak için titrerken gülümsemiye çalışan bu solgun dudaklar onun olabilirdi...

Ercanı daldığı hayal uykusundan Nerminin sesi uyandırdı. Aynanın karşısında kendini takdirkâr gözlerle süzerek elbisesini değiştiren genç kadın:

— Demindenberi sana bikkat ediyorum. Uyuyor musun, düşünüyor musun belli değil!.. Haydikalk, yemeğe inelim; diyordu.

***

Ercan, iki saatdenberi muayenehanesinde bekliyordu. Sezanın kocasının kısa bir seyahate çıkmasından istifade ederek, genç kadından bir randevu rica etmişti. Şimdiye kadar hep onu toplantılarda, ahbap evlerinde görüyordu. Bu gün ilk defa yalnız, başbaşa konuşacaklardı. Doktor, saatine bakarak pencereden Sezanın yolunu gözlerken düşünüyordu: Eğer genç kadın razı olursa onu, kocasının elinden kurtaracak, sevgilisine yüksek bir yaşayış temin edecekti.

Ercan, onun huzurunun, onun samimiyetinin verdiği lezzeti, hiçbir şeyde bulmamıştı. Sezayı sevdiği gündenberi herşeyi unutmuştu. Artık onun için dünyada bir tek kadın vardı: Seza.. bir tek emel mevcutdu: Sezaya tamamile sahip olmak.. bütün ömrünü onun dizlerinin dibinde geçirmek...

***

Doktor, odasına doğru hafif adımların yaklaştığını duyarak yerinden fırladı. Koştu, kapıyı açtı.. gelen küçük bir çocuktu. Elindeki zarfı doktora uzatarak çekildi. Ercan, titriyerek açtığı mektubu okumağa başladı:

"Ercan;

Beni beklediğin bir sırada yazılarımla karşılaşınca, kimbilir ne kadar hayret edeceksin.. söz verdiğim halde muayenehanene gelmeyişimin sebebini söylemeden önce, sana altı aydır yaşadığımız gönül masalından biraz bahsetmek istiyorum:

Seni, Füruzanların çayında tanımıştım. Önce bende çok büyük bir merak ve tecessüs uyandırmıştın. Orada bulunan diğer erkekler gibi kadınlara yılışmıyan, lüzumsuz komplimanlar yapmıyan doktor Ercan ; bütün ötekilerden ne kadar bariz farklarla ayrılıyordu. Yanımdakilerden, Nerminin kocası olduğunu öğrendim, ve onunla ahbap oldum. Nermine gösterdiğim sıcak, kuvvetli samimiyette hissen pek çoktu. Seni yakından tanıdıkça incizabım arttıyordu. Hayatın bin türlü elemini duymuş kalbin, acılar, felâketlerle incelmiş hislerin gönlümü büyülüyor; gözlerimden maddî varlığın siliniyor, benim için adetâ bir yarım Tanrı oluyordun!.. Bununla beraber sana karşı olan alâkamın sadece takdir ve acıma hissinden doğduğunu sanıyordum.

Evet, sana acıyordum. Sendeki rıkkatli baba kalbini, mütevali evlât acılarıyle dağladığı için, Tanrıma bile küskündüm.

İtirafın bana, duyguların yalnız acıma ve beğenme hissinden ibaret olduğunu öğretti. Bu sevda, fikir kaynaşmasının, his ortaklığının; mütekabil merhamet ve takdirin esiriydi. Diyebilirim ki: biz, biribirimizi sevmiyorduk . Bunu arzu bile etmiyorduk. Fakat ne yapalım ki hiçbir kast olmadan müşterek kanaatla, müşterek görüş ve duyuş; bize, bizim faziletimize ihanet etmiş, cezamız olmadan gönüllerimizi birleştirmişti. Bunları şikâyet maksadile yazıyorum.

Hani Ercan bizi biribirimize yakınlaştıran saik ne olursa olsun, bu ümit ve hayal oyunu beni çok mes'ut etti. O kadar mes'ut etti ki: Sana bu son mektubu yazarken bile o saadetin lezzetli sarhoşluğu içindeyim. Her ikimiz çin de bu hayal hastalığından artık kurtulmak lâzım. Ben buna karar verdim. Sana da şimdi: (Bu gönül kitabını burada kapayalım), bu masalı yarıda bırakalım diyorum. Çünkü devam edersek bu güzel, temiz yapraklar sislenecek . kararacak, o beyaz satırlara fenalığın çamuru sıçrayacak... Bizim gönül masalımız da, merakla dinleyip dudak büktüğümüz iğrenç ihanet vakalarından biri olacak.. kalbuki ne ben, ne de sen böyle kötü hâdiselere karışmak için yaratılmadık. Hem sen beni değil, benim hislerimi, düşüncelerimi, fikir ve kafa arkadaşlığımı, bazı bendeki (sen) seni seviyorsun. Senin asıl sevdiğin kim biliyor musun Ercan ? Nermin !

İnsan kendi yarattığı eseri nasıl sevmez ? Hele o eser Nermin gibi güzel olursa... Hem ben şuna kanacağım ki: Beraber yaşanmış acı veya tatlı günler, müşterek hatıralar, müşterek aşklar, kaybedilmiş sevgili vücutlar: insanları biribirine en kuvvetli gönülbağı ile perçinliyor. İşte sen de bunun için Nermine çaresiz, mutlak bir düşkünlükle bağlısın

Bize gelince: İster misin (dost) kalalım. Ercan, nasıl bir zamanlar bana kalbinin bir parçasını verdinse, şimdi de dostluğunu, arkadaşlığını ver, ne olur ? Seni büsbütün kaybetmiyeyim, vicdan azabıyle kalbim dağlanmadan, faziletim yaralanmadan azizleyebileyim seni...

Bu son isteğimi yapacak mısın? Düşün ki bu dünyada her duygu geçicidir.. hattâ aşk bile, sevda bile .. Yalnız dostluk, hiçbir maddî düşünce ile zedelenmeden, hiçbir menfaat, mukabele beklemeyen ulvi dostluk bakidir. Gel.. biz, faniliğimizin toprak hüviyetinden sıyrılalım. gönüllerimizden maddî vasıflı emelleri, ihtirasları atalım, sadece dost olalım... „

Ercan, mektubu bitirmeden masasının üzerine bıraktı. Odasının içinde gezinmeğe başladı. Pencerenin önüne gelince beyaz köpüklerle çalkanan Bo-

SOSYOLOJİYE GÖRE AHLÂK

Ahlâk mefhumu bilhassa bugün herkes tarafından çok muhtelif manalar altında görülmektedir. Bu keyfiyet daha ziyade ahlâkın kolayca anlaşılan net bir târif ve izahının mevcut olmamasından ve muhtelif mütefekkirler tarafından muhtelif esaslara irca edilerek tefsir ve izah edilmiş olmasındandır. İlerde tetkik edeceğimiz tarif safhalarını geçirdikten sonra ahlâk; en iyi izahını sosyoloji ilminde buldu. Bu itibarla biz de daha ziyade sosyolojiye göre ahlâkın ne demek olduğunu araştıracak, fakat daha evvel alelitlâk ahlâk mefhumunun mahiyetini gözden geçirmeğe çalışacağız.

Muhitimize müessir olmamızı intac eden bütün ef'âl ve harekâtımız başlıca iki vasıf altında icmal edilebilir: İyi ve fena hareketler. Bunların haricinde dinlerin mübah diye tesmiye ettiği bir nevi ef'âl daha vardır ki, bizzat failden başkasına birşey ifade etmezler. Bunların, ahlâkî bir kıymeti neden dolayı haiz olmadıklarını ilerde göreceğiz.

Herkes, herhangi bir harekette bulunmadan evvel onun iyi veya fena olacağını bir nevi vicdanî hats ile anlayabilir. İçimizde mevcut bir kuvvet: "falan falan şeyleri yap; fakat şunları da yapmaktan sakın!„diye mütemadiye emirler verir. Nehiler yapar. Bize tahakkûm etmek isteyen bu sese biz vicdan diyoruz. Ona bir şahsiyet atfediyoruz. "Vicdanım bana şunu emretti, vicdanım bunu yapma!„ diyor. v. s. gibi sözler; bu, manevî şahsiyetin kudretini ve azametini, hayatın hemen her safhasında izhar edecek kadar çoktur. İşte bu manevî şahsiyetin ilmî ve şâmil manası ahlâktır. Vicdan diye, ahlâkın her sosyal ruha saldığı derin köklerin icabında tezahür eden istitalelerine deriz. Ahlâkın esas prensipleri ve umumî kaideleri işte bu istitalelerdir. Herhangi bir karar müvacehesindeki tereddüt zamanımızı, bu kaidelerin tefahhusu için sarfederiz. Aksi takdirde hareketin ahlâkî kıymetine göre kendimizi iki türlü aksülamel karşılar: Ya sosyal zümre garip bulur, veyahut daha geniş mikyasta olduğu takdirde devletin müdahalesi, yani ceza kendini gösterir. Ahlâkî hareketin müsbet sahada tecelli eden kısmı sadece sosyal zümrenin maşeri vicdanın takdiri ile karşılaşır. Burada taltif, mevzuu bahs olamaz. Çünkü ahlâkî hareket haddi zatında bir gayedir. Buna erişmek bizzat ahlâkın taltifi ile neticelenir. Maddî mükâfat gayeyi kendisinde temerküz ettirebilir. Bu ise ahlâk mefhumu ile bir tezat teşkil eder.

Ahlâkî kaidelerin gayri mer'î şekilde ihlâl edilmeleri muhtelif derecelerde nedâmet hissini tevlit eder. Nedâmet bazen bir işmizaz kadar ufak ve bellisiz olur.

ğazın mavi sularına baktı. Bu hayal ve ümit hastalığının geçmesi lâzımdı öyle mi?

Bütün iyi ettiği marazlara. sardığı yaralara mukabil kader, kendisinden bu hazin bahtiyarlığı, bu saadet hastalığını bile esirgiyordu.

Ercanın binbir emel ve arzu ile dolu kalbi sanki bir anda ilâhî bir feragat güneşiyle aydınlandı.

Sonsuz hayal ufuklarına karışan, engine dalan gözleri yaşardı. Acı bir gülümseme ile kıvrılan dudakları titredi...

Bir gönül masalı böyle bitti...

Melâhat **SEZENER**

Fakat ruhta uzun müddet yaşar ve her hatırlandıkça tekerrür eder. Bazan da insanı intihare kadar sürükler. Ve bu suretle ona en büyük cezayı tatbik etmiş olur.

Ahlâkın bu enfüsî manzarasından başka bir de Objektif cephesi vardır. Sosyal hayatta mevcut olan şeref, namus, hak, adalet, mesuliyet vesaire gibi birçok mefhumlar bize bu cephenin mahiyetini gösterebilir. Şahsî veya umumî fikirlere mertliğe, alicenaplığa hürmet edilir. Aileye, meslek hayatına, siyasî münasebata temes ve taallûk eden birçok nizamlar mevcuttur. Bunlardan biri ihlâl edilince, herkesin kalbinde ihlâl edene karşı kendiliğinden bir hissi nefret duyulur. Ahlâkın mennettiği bir hareketi değil; sadece tayip ettiği bir hareket yapıldığı takdirde halk hemen toplanır ve hareketin derecesine göre lâyık olduğu netice ile karşılar. Ebeveyninin huzurunu ihlâl eden bir çocuğa karşı da ufak mikyasta böyle bir his duyarız. Dindarın küfredene karşı duyduğu şey de hemen ayni mahiyettedir.

Bütün bunlar müşterek maşerî vicdanın tezahürleridir. Herkesin şahsî vicdanı böyle hareketler namına bir hissei ıstırap duyar. Herkes bu hareketlerden bir zarar değil, bir azap görür. İhlâlinden muazzep olduğumuz bu kaideler ferdî değil umumî vicdanlardan doğar, ferdî vicdanlar üzerinde nüfuz ve tesirlerini izhar ederler. İlerde göreceğimiz veçihle bunlar sosyal mahiyetlerile bir tazyik ve cebrilik kuvvetine mâliktirler. Bize istediklerini kabul ettirirler. Kabul etmiyen fertler cemiyete karşı büyük bir mükellefiyeti ihlâl etmiş olurlar. Cemiyet bunlara karşı muhtelif müeyyedeler kullanır. Bazen kendi arasından ihraç eder, dinî şekillerile bazen aforoz veya recmeder.

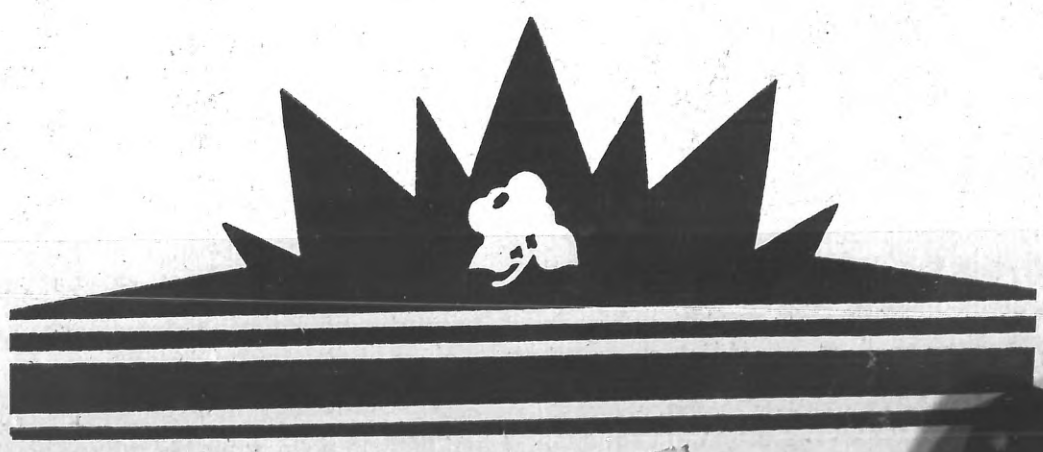
Şu halde ahlâk, bizim haricimizde daha küllî ve şâmil bir şeniyet olarak yaşar ve bizi her taraftan tesiri altında bırakır. Bu ahlâk maşerî vicdanın ahlâkıdır.

Ferdî vicdan işte bu objektif ahlâkın ruhlardaki istitaleleridir. Gelecek sayıda ahlâk meselelerinin eskiliği üzerinde tetkikler yapacağız.

İspekter
Y. Ataman

Not: Bu mevzu üzerinde daha fazla bilgilenmek isteyenler şu eserlere bakmalıdır:

İçtimaiyat : Max Bonafus — Necmettin Sadık
Ahlâk terbiyesi : Durkheim — H. Cahit.
Ahlâk : M. Namık.

Yurdda araştırma

Kızılin Köyü

Kızılin, Besni ilçesine bağlı ve Besninin "45„ bin metre doğu güneyinde Fırat nehri ile Göksuyun biribirine katıldığı yalçın kayalıklar üzerine kurulmuş "120„ evli küçük bir köydür.

40 - 45 yıl Kamun özeği olan bu köyceğiz, kamun köylerinin kendisinden çok uzak olması hasebile, iki yıl önce kamunbaylık buradan Santil köyüne nakledilmiştir.

Sınırları :

Kızılin: Malatya, Urfa, Gaziantep ilbaylıklarının birleştiği yerde doğusu Göksu, güneyi Fırat nehri, batı ve kuzeyi Kızıldağla çevrelenmiş az dalgalı bir arazi içindedir.

İklim :

Kızılin az çok Akdeniz iklimini andırır. Sonbaharın sonuna doğru havalar soğumağa başlarsa da, havanın güneşli ve rüzgârsız günlerinde suhunet sıfırdan üstte [15-17] en soğuk günlerinde ise sıfırdan altta [4-6] arasında dolaşır. Yazın ısığ çok yükselir, hararet derecesinin güneşte [50-55] hattâ [60] şa yükseldiği çokça görülmektedir. Bunun için halk yazın en sıcak günlerinde boş zamanlarını Fırat nehri kenarında yüzmekle geçirir. Bu yüzdendir ki Kızılin çocukları yüzmeyi yürüme ile bellerler. Alti - yedi yaşları arasındaki çocuklar nehirde balık gibi yüzmenin bütün oyunlarıyle yüzer, fakat kuvvetsiz oldukları için nehrin diğer yakasına geçemezler.

On - on iki yaşları arasında bulunan çocuklar karşı yakaya kolayca geçebilmektedirler. Yüzmeyi kadınlar da bilir. Fakat kadınlar kollarını su içinde ve suyu karın altına çekmek suretile yüzerler. Erkekler ise kulaç kullanmaktadırlar.

Fırat nehri :

Fırat köye nazaran iki yüz ilâ iki yüz elli metre derinlikten, kenarları dik yamaçlı kayalar arasından köyün güneyinden, doğudan batıya doğru akar. Bu akış kayık ve ufak çapta gemilerin işlemesine elverişli olduğu için, her gün aşağı yukarı birçok kayıkların geçtikleri görülmektedir.

Yanyana bağlı iki tekneye benzeyen bu kayıklara altmış kile [kile on altı hanayı = 256 kilodur] Buğday ve arpa yükletilir. Boş kayıklar yukarıya iplerle çekilir, aşağı inerken de nehrin tabiî akıntısına terkedilir. Birecikten dört günde çekilen kayıklar kış günleri 12 ; ilkbaharda suların kabardığı çağlarda ise [4 - 5] saatte tekrar Bireciğe iner.

Fırat nehri ilkbaharın girmesile taşar, korkunç bir kılığa girer; fakat yatağının köyden çok derin olması dolayısile buralar için tehlike göstermez. Haziran başından itibaren tekrar çekilmeğe başlar. Ağustos ve Eylûl aylarında son haddine iner. Sonbahar yağmur mevsimine kadar sessiz akan nehir; bundan sonra yine yüzünü değiştirmeğe, sararmağa, kızarmağa, köpürmeğe başlar. Bu hal kışa kadar devam eder, kışın nehrin az çok istirahat çağıdır.

Fıratta balıkçılik :

Kızılinde balıkçılık her mevsime göre değişir ve mevsimlere göre balık tutma aletleri kullanılır.

Kışın balıklar, mümkünmertebe büyük göllerde toplanmak üzere suyun akıntısına kendilerini bırakarak aşağı inerler. İlkbaharda tekrar yukarı çıkarlar.

Balıklar aşağı inerken dalgasız, yukarı çıkarken de kendilerine mahsus bir

VER

işaretle çıkarlar. Bu yüzden kışın balık avcılığı arzil denilen mustatil şeklinde [1,5 M. in - 70 ilâ 80 metre uzuluğunda] yapılmış ağla, Tar denilen ve tuluklardan yapılmış sallara binerek yukarıdan aşağıya suyu taramak suretile yapılır. İlkbaharda ise balıklar yukarı çıkar. Dalgalarıyle kendilerini gösterirler. Bu yüzden bu mevsimde iki türlü alet kullanılmaktadır.

Şebeke: "Serpme„

Torba gibi örülmüş ağa benzer birşeydir. Avcı bunu eline hazırlar, daima gözlerile aşağı yolu bekler. Balığın geldiğini görünce ağı üstüne serper ve ağzını büzmek için kolunda bağlı ipi çekerek torbayı yukarı çıkarır. Balık yakalanır.

Şah:

Şah, sabit kullanılan çuval şeklinde ağ iplerile ağ gibi yapılmış bir alettir. Suyun çevrinti, yani göl olan yerlerinde ağzı aşağı olmak üzere kurulur, torbanın dibine hassas denilen bir ip bağlanır. Bu ipin bir ucu da avcunun elindedir. Balık torbaya girince hassas ip oynar, avcı diğer elinde ve ağzı ağaçlarla açık olan şahın ipini çeker, balık torbada kalır ve yakalanır.

Bundan başka Kızılinde eğmece [olta] denilen bir aletle de balık avlanırsa da, bu alet çok kullanılmaz.

Kızılinde görülen ve yakalanan balıklar.

1 — Fark	130-140	kilo	kadarları	bulunur
2 — Şabit	8- 10	„	„	„
3 — Kersit	8- 10	„	„	„
4 — Pulsuz	6- 7	„	„	„
5 — Pulluca	4- 5	„	„	„
6 — Karaca	3- 4	„	„	„
7 — Gölçü	3- 4	„	„	„

Bundan başka bazı balıklar daha görülürse de pek seyrek geldikleri için isimleri yazmağa lüzum görmedim. Bu balıklar içinde en lezzetlisi ve en çok tutulanı Şabit balığıdır.

İnler:

Fırat nehrinin kenarlarında birçok mağara [inler] görülmektedir. Türlü türlü adlarla anılan bu inlere bundan takriben elli yıl önce kayadan oyularak yapılmış merdivenle inilir. Korkunç ve büyük kaya parçaları arasında sıkışan patikadan doğuya doğru suyun geldiği istikamete gidildikçe birçok mağara ve inler görülmektedir. Tabiatın yıpratıcı darbeleri altında asıl şeklini kaybeden ve birçok yerleri yıkılarak harap olan bu inler karşısında hayret etmemek imkânsızdır.

Çamaşırlıklar:

Yola biraz daha devam edilince inlerin önünde ve nehrin kenarında oyularak sırf çamaşır yıkama için yapılmış bir mağara görülür, bu mağara aynı zamanda hamam vazifesini görmektedir. Kızılinliler halen çamaşırlarını bu çamaşırlıkta yıkadıkları gibi, hamamlarını da burada yapmaktadırlar.

Çulhalıklar:

Çamaşırlıklar da geçilince dokuma tezgâhları yerine gelinir. İki katlı mağaralar içinde, tezgâh yerlerine nazaran, on beş yirmi ustanın bir arada çalıştıkları tasımlanmaktadır.

Kızılin

Yolumuza biraz daha devam edince Kızıline gelinir.

Kızılin, dimdik bir kaya üzerine dört katlı olarak oyulmuş on - on iki odalı büyükçe bir indir. Kapısının yerden "8-10„ metre yükseklikte aynı zamanda çıkılması tehlikeli bir yerde olması dolayısile, burayı gezemediğim için cidden müteessirim. Köylünün ağzından bu husta toplıyabildiğim birkaç kelimeyi aşağıda arzediyorum.

Kızıline küçük bir kapıdan güçlük le içeri girilir. Bu girilen yer büyükçe bir odadır. Muntazam bir kılıkta oyu-

(Arkası 26 ıncı sayfada)

Harsiyat

SADREDDİN KUNEVÎ

Cihan tarihinin sahifelerinde çok parlak ve köklü bir maziyi yaşatan Anadolu, yalnız tarihî hadiselerile değil, ilmî hayatile de büyük bir yer alır. Filhakika, Anadolumuz, ilim âleminde sivrilmiş ve zaman ilminin üstadı sayılacak kadar büyük şahsiyetler yetiştirmiştir.

Selçuk Türkleri ve bunlara tekaddüm eden devirlerde Malatyanın, geniş ve nufus kesafeti itibarile pek zengin olan muhitinde de hiç şüphesiz ki büyük âlimler yetişmiştir. Fakat; halkiyat ve harsiyatımıza lâkayd kalışımız, ne yazık ki bu şahsiyetleri, karanlık bir mazinin, bugün teessürle yadedegeldiğimiz mübhemiyeti içine gömmüş - en ufak bile olsun - hatıralarına temas edebilmekliğimize imkân bırakmamıştır.

Malatyalı büyük âlimler içinde bilhassa teferrüt edebilmiş ve ilim dünyasında, açtığı geniş ve şumullü çığırın birçok muakkibleri bulunan meşhur âlim (Sadreddin) vardır.

Hudutsuz bilgisinin kuvvetli lem'alarıyle Anadoluda, Tasavvuf cereyanlarının esaslı bir şekilde taazuv ve inkişafına âmil olan (Sadreddin Kunevî) nin dahi maalesef vazıh bir hal tercemesine tesadüf edemiyoruz. Yalnız (1006) tarihlerinde Derviş Mehmet tarafından yazılan (Reğaibülmenakip) adlı eserde (Sadreddin Kunevî) ye ait az çok malûmat varsa da, bu malûmat, büyük âlimin zengin hatıratını ve onun ilim hayatındaki zengin kudretini tecelli ettirmekten çok uzak bulunmaktadır.

Şeyhülkebir denmekle de maruf olan Sadreddin Kunevînin künyesi (Ebülmeali), kendi eseri olan Nefehatın verdiği malûmata göre asıl ismi (Mehmed bin İsak) tır. Kendi yazdığı vasiyetnamede (Mehmed ibnü İshak bin Mehmed bin Yusuf) diye münderiçtir.

605 H senesi cemaziyülahir perşembe gecesi eski Malatyada doğmuş olan büyük feylesof, küçük bir yaşda iken babası ile birlikte Konyaya hicret etmiş ve orada tevattun etmişlerdir.

Sinni rüşde vasıl olduğu sıralarda babasını ölüm dolayısile kaybeden (Sadreddin Kunevî) Konyada, Hoca Hasan mescidinde imamlık yapmağa başlamış, mebadii ulûmu ikmal etmek üzere de medreselere devam etmekte bulunmuştur. Daha genç bir yaşta iken, zekâsının parlakıylığle müderrislerin teveccühünü celbe muvaffak olan (Sadreddin Kunevî); bilhassa ünlü âlim (Muhiddin Arabinin) terbiyesile inkişaf etmiştir. (Muhiddin Arabî) o sıralarda Konyaya yeni gelmiş bulunuyordu. (Sadreddin Kunevî) nin babasının ölümüyle dul kalan anasını Muhiddin Arabî tezevvüç ettiğinden, bu iki ilim âşığı, vahdeti vücut mesleğinin Anadoluda tamimine çalışmışlar, ve bu sahadaki telekkilerini bir noktada tevhide muvaffak olmuşlardır.

Esasen Selçukîlerin, Anadoluya yerleştikleri sıralarda Anadoluda tasavvuf cereyanı kuvvet ve ehemmiyet kesbetmişti. Moğol istilâsı üzerine (Horasan) ve (Maveraünnehirden) gelen mutasavvifler Anadolunun mühim yerlerinde bu cereyanın inkişafına âmil olmakta idiler Bilhassa (Konya), (Tokat), (Kayseri) ve (Sıvas) bu cereyanların mühim merkezlerinden madut idi.

Bu cereyanın başında: Mevlâna, Muhiddini Arabî, Sadreddin Kunevî, Evha-

leddin Kermanî, Şeyh Necmeddin Dave, Fahreddini Irakî gibi çok kudretli ve mütekâmil şahsiyetleri görüyoruz. Yukarıda isimleri geçen âlimler meyanında ve bilhassa Mevlâna ile muasır ve onun muakkibi olan, Malatyanın yetiştirdiği (Şeyh Şemseddin) Malatî (1) ile (Şeyh Salâhaddin) Malatî (2) de görülmektedir. Gerek Mevlânanın ve gerekse Sadreddin Kunevînin meclislerinde yer alan ve ilmî mubahaselerde bulunan bu iki şeyhin, ilim bakımından kudretli oldukları anlaşılıyorsa da, hatıratlarına ait hiçbir vesikaya tesadüf edilemediğinden, bu iki şahsiyetin, Malatyadan ne zaman ve hangi saikla ayrıldıkları ve Mevlânaya nasıl intisap ettikleri tamamen meçhuldür. Yalnız, Konyanın o tarihlerde bir merkezi ilim bulunması, Anadolun birçok yerlerinden, ilme teşne şahsiyetleri oraya cezbettiği muhakkaktır.

Uzun bir müddet Konyada bulunduktan sonra Şama giderek orada 638 tarihinde ölen Muhiddini Arabînin vefatından sonra, Sadreddinin daha olgun bir ilim kisvesine büründüğü görülüyor. Filhakika, (Muhiddini Arabî) öldükten sonra, Sadreddin hep onun Vahdeti vücut Felsefesini tetkike hasrınefs etti. (Nusus) ve (Futuhatını) okudu, onları şerh etti ve yedinci asrın sonlarına doğru büyük bir şöhret kazandı. Mısır, Halep, Bağdat gibi daha birçok ilim merkezlerine seyahat yaptıktan sonra, Konyaya avdet eden (Sadreddini Kunevî) artık kemalini bulmuştu. Kendisini hanesinde, vakit vakit zamanın büyük adamları; ve ezcümle (Alâeddini Keykubat) (3) ve (Sahip Ata) (4) gibi zevat ziyaret etmişler ve onun ilmî kudretinden bir hâyli müstefit olmuşlardır. Muhtelif yerlerden gelen ilim adamlarının (Sadreddin Kunevî) yi görmek istediklerini aşağıya aldığım hatırat tebarüz ettirmeğe kâfi bir vesikadır. (5)

Kendisinden istifade edenler arasında, Tefsirikebir müellifi (Allamei Şirazî) Fususülhüküm şarihi (Müeyyededdin Cendî), Lemeat sahibi (Fahreddini Irakî), İbnifarız divanı şarihi (Saideddini Ferganî) ile (Muiniddini Pervane) gibi meşhur âlimler vardır (Halkiyat ve harsiyat).

(Sadreddini Kunevî) Tefsir, Hadis, Tasavvuf, Kelâm, Fıkıh, Felsefede üstadlık mertebesine irtika etmiş ve bu ilimlerde teferrüd eylemiş bir şahsiyettir. Bazı eserler de (Mevlânaya),(Usul) okuttuğu yazılıdır.

İlmin cazibesine kapılârak derin bir iştiyak ve incizabı ruhî ile tetebbu peşinde koşan, ve birçok yerleri gezdiğini evvelce yazdığım (Sadreddin Kunevî)nin, 1256 M. senesinde (Müraga)Rasatanesini tesis eden meşhur âlim (Nasıreddini Tosî) ile de çok samimî mükâtebeleri vardır. Uzun ömrünü yalnız tedris ve tetebbua hasreden (Sadreddin Kunevî) elyevm kütüphanelerde muhafaza olunan birçok kıymetli eserler de telif etmiştir.

Müellifatı şunlardır: (6)

(1), (2): Bu iki isme kütüphanemde mevcut (Menakibü Sevakip) adlı elyazma kitapta tesadüf edilmiştir.

(3) (Alâeddin Keykubat) Selçuk hükümdarı.

(4) (Sahibi Ata) Selçukîlerin ünlü ve âlim bir veziri.

(5) Tebriz Hocalarından birisi Konyaya ticarete geldi, bir gün şehir hocalarına dedi ki:» isterim ki bu diyarın meşayihi ızamını bana ziyaret ettiresiz?». Kabul edüp hocayı bir niçe tahaf hedaya ile (Sadreddin Kunevî) hazretlerine delâlet ettiler. Kapusuna varınca gördü ki, hüddam ve gulam bihad ve gümüş âsalı bevvaplar görüp dedi ki: «Biz emir ziyaretine mi geldik ya fakir ziyaretine mi?» deyo refiklerine hiddet edince; dedilerki: «Bu kesret vahdet manaya zarar eylemez, insanın nefsi kemale varınca derya misal olup cifeden zılli pezir olmaz» diyüp meclise dahil oldular ilah... (Menakibü Sevakip)

(6) Bu isimler, üstadım Ferid Uğurla Sayın edibimiz Sadeddin Nüzhetin Halkıyat ve Harsiyat adlı eserlerinden aynen alınmıştır.

DAĞ ÇOCUKLARI

Ne aşan günde keder arar gözleri,
Ne doğan ay içindir içli sözleri,
Yoksulluk potasında kaynar özleri,
Hayata yine şakır dağ çocukları.

Kavrulmuş alınları buluta yakın,
Geçerken önlerinden doğrulup bakın,
Gururdan ayrı şeydir o diklik sakın,
Kartal hissi bırakır size çokları.

Yeşil bir ormanlığın gümüş kay..
Bembeyaz çadırlar yaylâ konağı.
Başlarına benzetir dumanlı dağı,
Türküsü dillerinde telli turnanın!

Gök, deniz.. ve bulutlar bakır bir ada
Kuzgunlar yelken açar sonsuz havada.
Ruhudur burca burca tüter yaylâda:
YanıkKerem, Yunus'un, Karacaoğlanın

Coşkun ERTEPINAR

1 — Envarülenbiya 2 — Tubsıratülmüptedi ve Tezkiretülmüntehi (Bu eser, münderecatı itibarile çok zengin ve kıymetlidir. Vahdeti vücut felsefesini muhtasar ve müfid bir şekilde izah etmektedir) 3 — Tuhfetül Meşkür. 4 — Tefsiri Fatiha 5 — Camiil usul filhadis 6 — Risalei Hadiye. 7 — Şerhi Esmai Haseni. 8 — Şerhi hadisi erbain. 9 — Fusus Fi tahkikittavrilmahsus. 10 — Fükük. 11 — Müfavizat. 12 — Keşfülesrar. 13 — Miftahülgayp. 14 — Nefehatı ilâhiye.

(Sadreddini Kunevî) yalnız nesir yazmamış, şiir vadisinde de gayet zengin ve değerli eserler meydana getirmiştir. Fakat bu güzel şiirlerin hepsi ya Arapça veya Farsçadır. Halkiyat ve Harsiyattan aldığım ve kısmen Türkçeye çevrilmiş olan şu şiirler, büyük âlimin bu sahadaki kudretini gösteren bir vesika olduğu için aşağıya aynen naklediyorum :

Nerde aya fehmider dil nefhai esrarını
Nerde kuş can ki tutsun nüktei küftarını

***

Ruzu şep arzu cemal etmekte yarı dilnüvaz
Nerdedir bir didei hak bin göre didarını

***

Haki adem taki oldu şebnemi aşk ile gül
Saldı yüz bin fitne aşup sahnı aleme

***

Nabzı ruha çün dokundu nişteri aşkın ucu
Damladı bir katre kan dil yetti işte oldeme

Sadreddin Kunevî, bugün namına izafe edilen Konyanın bir mahallesindeki türbesinde medfundur. Kapısının üzerindeki kitabesine nazaran, burası 673 H. tarihinde yapılmış ve müşarunileyh, türbesinin inşasından iki sene evvel vefat etmiştir. Derununda eski ve elyazma eserlerden müteşekkil çok kıymetli bir de kütüphanesi vardı, bu kütüphane şimdi müze ittihaz edilen Mevlânanın dergâhındaki büyük kütüphaneye nakledilmiştir.

Bedri İZOL

Kızılin Köyü

— 23 üncü sayfadan devam —

lan bu odadan bir kapı ile uzunca yola geçilir. Bu yolun iki yanında kaç dükkâna benzer yerler vardır. Çayı olduğu kuvvetle tasımlanan bu yoldan birkaç odacıklara ayrılır. Kayadan muntazam oyulmuş merdivenle gerek aşağı ve gerekse yukarı odalara geçilir, en üstte bir odacık görülmektedir ki buraya gelin odası denir. Yine buradan merdivenle Fırat seviyesine kadar inilir. Merdivenlerinin çok bozuk olması dolayısile buranın ne için yapıldığı belli olmamaktadır. Yalnız nehirden açıkta su almak güç olduğu zamanlarda buradan su alındığı zannedilmektedir.

Devam edecek

BESNİ — KIZILİN ÖĞRETMENİ
O. Yotoysalgır

KÂHTADA BİR DÜĞÜN ÂLEMİ

Ötedenberi tanıştığım köylü ahbaplardan biri, kızının düğün merasimine beni davet etti. Havanın yağışlı ve ortalığın çamur olmasına rağmen, daveti kabul etmek icap ediyordu. Çarşanba günü öğleden sonra gidecektik. Gelin tarafının hemen benden başka davetlisi yoktu. Dostum, düğün hakkında tafsilât verince, güveyi tarafının, biricik evlâtlarının düğünü için azamî fedakârlıkla birçok eğlenceler tertip ettiğini de ilâve ediyordu. Bu eğlenceler arasında bilhassa cirit oyunları herşeyden ziyade hissiyatımı tahrik ediyordu. Dört saat kadar uzak diğer bir köyden gelecek düğüncülerin at oynatarak çığlık koparan alaylarıyle köye girmelerini seyretmek için onlardan evvel gitmiştik.

Bir aralık sabırsızlıkla düğüncüleri bekledik. Fakir fakat temiz kalbli, ev sahibimizin basık ve loş odasında can sıkıntısı başlamıştı. Hava kapalı ve ratıptı; biraz nefes almak üzere dışarıya çıktım, uzakta ve pek derinde uğuldayan davul sesi düğün alayının gelmekte olduğunu müjdeliyordu. Etrafımdaki köylülerden sordum. Artık alayın yaklaştıklarını, köye yakın dereye indiklerini söylediler. Artık köylüler hep damların üstüne toplanmıştık. Düğüncüler tepeye çıkmış, süvariler sağa sola at oynatmağa başlamışlardı. Alay dağınık bir surette yaklaşıyordu. Alayın bu dağınıklığı harmanlığa kadar devam etti. Harmanlıkta biraz tevekkuftan sonra alay intizama girdi, süvariler önde, kadın ve yayalar arkada olarak köye giriyor, mümkün olduğu kadar çığlık koparak sürurlarını izhar ediyorlardı.

Artık misafirler inmişti; avluda davulun sesi işidiliyordu. Arasıra kadınların çığlık koparmaları, davul sesinin fevkine çıkıyordu. Bu düğün alayını seyretmek üzere dışarıya çıktım. Düğün sahipleri kadın ve erkek kol kola kocaman bir halay tutmuş, oynuyorlardı. Davetlileri eğlendirmek ve onları izaz etmek için, güvey tarafının mensublarından hiçbiri müstesna kalmamak şartiyle, bu oyunlarda istiğna gösteremezdi. Diğer taraftan biri ihtiyar bir kadın, diğeri ihtiyar bir erkek kıyafetine girmiş iki genç biribirile geçinmeyen geçkin bir çiftin hayatlarını temsil ediyor, başlarına toplanmış köylülerle çocukları güldürüyordu.

Artık akşam olmuş, yemekler kalkmış, gelinin ellerine kına yakmak sırası gelmişti. Vakit geçmekte olduğu halde bu merasim icra edilmiyordu. Düğüncülerde de telâş vardı. Sebebini sordum. "Kapıarası bahşişi az, beğenilmiyor„ dediler. Hem düğüncülere yardım, hem de bu an'aneyi yakından görmek için aralarına karıştım. Gelinin ağabeysi, gelini ve mensupları genç kadın ve kızları bir odaya kapamış, kapıarası bahşişi için, düğüncülerin vaziyetlerile gayri mütenasip bir para istiyordu.

Yanımdaki ihtiyar bir köylü: "Zamanımızda bu para ile köylü gençleri bir gün kırlarda eğlenirlerdi. Fakat diğer iyi âdetler gibi bu da şimdi kalktı„ diyerek içini çekti.

Bunun, muhitimize münhasır fuzulî bir israftan ibaret olduğunu anlayınca, düğüncülerdeki parayı alarak kapıya yanaştım. Evvelce verilerek ve fakat azlığı dolayısile kabul edilmeyen parayı gelinin kardeşine kabul ettirdim.

Artık kapı açılmıştı. Bu odaya kadın ve kızlardan mürekkep bir alayla ve bu merasime mahsus havayı çalan zurnacı girebilirdi. Arkamda bekliyen ka-

dın kütlesi arasında kalmamak için içeriye girmiş bulunuyordum. Kütle içeriye girince boş kalan kapıdan avdet edeceğim sırada gelinin kardeşi, saffetle yüzüme bakarak: "Çıkma, senin için müstesnadır!„ dedi.

Kadınlar da hep birden zurna havasına uyarak şarkılar söylüyorlardı. Gelinin yüzü kapalı olduğu halde bir duvara dayanmış, duruyordu. Kadınlardan biri evvelce ihzar edilen büyük bir teşti odanın ortasına kapadı. Genç kızlar gelinin kollarına girerek ortaya çekiyorlardı. Gelin yapmacık bir istikrahla teştin üzerine oturdu. Yanımda duran gelinin kardeşine: "Başka oturacak birşey yok muydu?„ diye teşti işaret ettim. Çocuk: "Teştten maksadı, gelinin kısmet genişliğini temin etmek için bizçe bir ananadır. Hem bu hususta teştin en büyüğü intihap edilir„ dedi. Kız teştin üzerine oturmuş, keskin ve canlı hıçkırıklarla ağlıyordu. Böyle günlerde sürurun en çok duyulması lâzımken ağlamanın manasız ve münasebetsiz olduğunu söyledim. Yanımda duran gelinin kardeşi: "Bizde bir kızın sevinçle aile ocağından ayrılmasını ayıp sayarlar„ dedi.

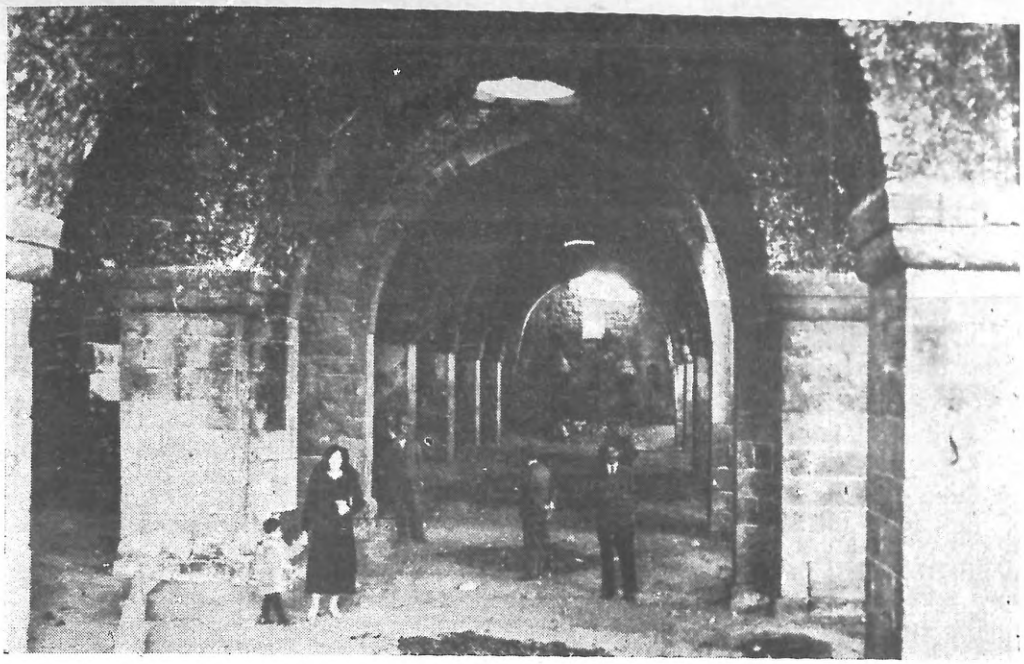
Gelin bin türlü naz ve istiğna ile ellerine kına yaktırmıştı. Artık sıra diğerlerinde idi. Bir kadın kucağında taşıdığı ve içi yuğurulmuş kına ile dolu leğenin içindeki kınadan herkesin ve her çocuğun avucuna kına koyuyordu. Orada hazır bulunanların hepisi az çok eline kına yakacaktı. Buna riayet etmiyenler geline hakaret etmiş sayılırdı. Bu da sürura iştirakin ve gelin, güveye saadet temennisinin bir vesilesiydi. Bittabi bundan da müstesnaydım. Artık bu merasim de bitmiş ve alay gelinin yanında bir iki kız bırakarak ayrılmıştı. Dışarıda, gideceğim istikameti tayin edemeden müteredditadımlarla ilerliyordum Bu sırada gelinin ağabeysi: "Cihaz yazacağız, annemin odasına!„ diye önüme düştü. Düğüncülerden ileri gelen birkaç şahısla gelin tarafından münasip birkaç erkek, ben de dahil olduğum halde kızın annesinin odasına girdik. Evvelce verilmiş olan başlığı hesap ederek bir kâğıt üzerinde tesbit ettikten sonra, boğçalar ve sandıklari çerisindeki cihaz meydana döküldü. Birer birer pazarlık edilerek defter tutuluyordu. Yatak ve sair eşyayı beytiyeden, kadın ve erkek iç çamaşırlarıyle at başlığı ve benzeri levazımdan ibaret cihazın bu şekilde yazılmasındaki hikmeti sordum. Yanımdaki ihtiyar köylü: "Bu hesaptaki gaye kızın babasının şerefidir. Başlık alarak hiç olmazsa okadar cihaz yapamıyan ebeveyn pek mahcup vaziyete düşer„ dedi. Filhakika yaptığımız hesapta verilen başlığın bir buçuk misli rakamlar elde edilmişti. Tutulan defterler imzalandı. Kızın ebeveyninde bir iftihar vardı Zira gelen düğüncülere bahş ve tevzi edilmek için kızlarına kâfi mikdarda cihaz vermişti. Sıra umumî bir eğlencenindi. Kızın ebeveyni başta olduğu halde hep birlikte bir raks yapılacaktı. Odanın müntehi bulunduğu büyük eyvanda davul zaten çalıyordu.

Düğün sabaha kadar devam edecekti. Kalabalık mütenevvi, küçüklü büyüklü olduğu halde, bu toplantı pek samimî idi. İçki mennedilmişti.

Bu düğün pek ibtidaî ve fakirane idi; ancak bütün davetlilerdeki saflığa ve samimiyete hayran kalmamak mümkün değildi. Hiçbir fertte, velev en ufacık bir soğukluğu intac edecek bir tesanütsüzlük yoktu. İçimde rikkat ve şefkatle karışık bir sürur vardı.

Vakit epeyce ilerlemişti, sevinçleri taşan kalabalıktan ayrılırken, bu iptidaî ve sade eğlencede gördüğüm saffet ve samimiyet coşkunluğu, içimde lezzetli bir ürperiş yaratmıştı.

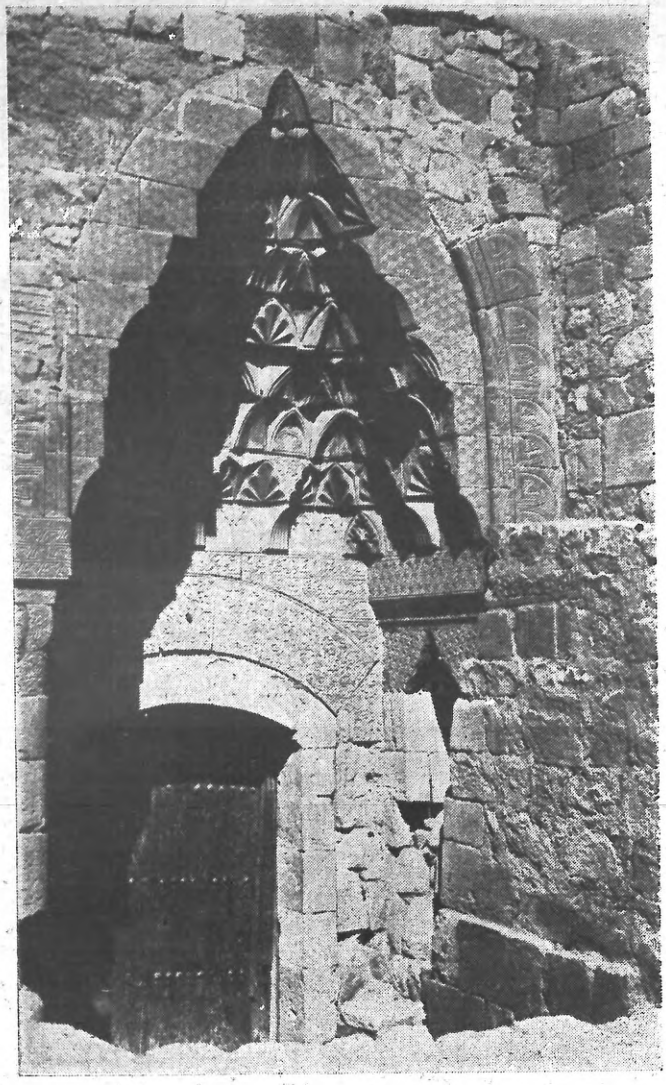
O. ÖZEN

Malatya surları altında hipodromlar.

Malatyada bulunan iki kabartma heykel.
(Kimlere ait olduğu daha anlaşılmamıştır)

Malatyada Ulucamiin kapısı.

Malatya gençlik teşkilâtları: Spor kolu.

Malatya Halkevi bandosu bir kır gezintisinde

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ
İSTANBUL: 1938